

Onderzoek actualisatie transitiekosten Omgevingswet

Ons kenmerk: A2400031290.D5.2

—

6 maart 2025

Colofon

Opdrachtnummer

SRQ157989

Ons kenmerk

A2400031290.D5.2

Datum

6 maart 2025

Status

Definitief rapport

Opdrachtgever

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in afstemming met de Integrale Werkgroep Financiën

Auteurs

KPMG Advisory N.V. (auteur van het voorliggende rapport)

Cebeon Centrum Beleidsadviserend Onderzoek b.v. (klankbord voor het voorliggende rapport en auteur van het hiermee samenhangende rapport 'Nulmeting structurele taken Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen')

Voor dit onderzoek was KPMG Advisory N.V. formeel hoofdaannemer en was Cebeon Centrum Beleidsadviserend Onderzoek b.v. onderaannemer.

Belangrijke opmerkingen vooraf

- Deze rapportage (hierna: het Rapport) is opgesteld voor het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna: BZK) door KPMG Advisory N.V. (hierna: KPMG) in verband met de 'Financiële Monitoring Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging voor het bouwen' en is het resultaat van de opdrachtbevestiging tussen BZK en KPMG, gedateerd 16 april 2024.
- KPMG aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor onze werkzaamheden, voor het Rapport of voor oordelen, bevindingen, conclusies, aanbevelingen of opinies die wij gevormd hebben, anders dan jegens BZK.
- Onze werkzaamheden zijn gestart op 16 april 2024 en het veldwerk is afgerond op 31 januari 2025. Dit Rapport is gebaseerd op tot en met 6 maart 2025 verkregen gegevens/informatie en door KPMG uitgevoerde werkzaamheden. Wij hebben het Rapport niet aangepast naar aanleiding van gebeurtenissen en/of omstandigheden die zich na deze datum hebben voorgedaan, of gegevens die wij hebben ontvangen.
- Dit Rapport vervangt alle eerdere mondelinge, voorlopige of tussentijdse rapporten en presentaties.
- Bij het opstellen van dit Rapport hebben we vertrouwd op de juistheid en volledigheid van informatiebronnen zonder deze onafhankelijk te verifiëren. Wij aanvaarden geen aansprakelijkheid voor de informatie. Wij hebben ons ingespannen om, voor zover mogelijk, vast te stellen dat de informatie in ons Rapport verenigbaar is met andere informatie en informatiebronnen die wij tijdens onze werkzaamheden hebben verkregen/onderzocht, in overeenstemming met de voorwaarden van onze dienstverleningsovereenkomst. We hebben echter geen verdere werkzaamheden uitgevoerd, anders dan de werkzaamheden beschreven in [hoofdstuk twee](#), om de betrouwbaarheid van de bronnen te verifiëren.
- De aard van de werkzaamheden houdt in dat wij geen accountantscontrole, beoordelingsopdracht of andere assuranceopdracht hebben uitgevoerd. Daarom kan aan dit Rapport geen zekerheid worden ontleend met betrekking tot de getrouwheid van financiële of andere informatie.

Inhoud

Inleiding en doel onderzoek	4
Onderzoeksverantwoording	6
Totaalbeeld transitiekosten	12
Transitiekosten bevoegde gezagen	17
• Gemeenten	18
• Provincies	22
• Waterschappen	25
• Rijkspartijen	28
Transitiekosten uitvoeringsorganisaties	31
• Omgevingsdiensten	32
• Veiligheidsregio's	35
Bijlagen	38
• Bijlage 1: Steekproefselectie en respons	39
• Bijlage 2: Data-uitvraagformats	41
• Bijlage 3: Indexcijfers	47
• Bijlage 4: Rijkspartijen in scope	49
• Bijlage 5: Structurele effecten Ow	51
• Bijlage 6: Rijksbijdragen aan bevoegde gezagen	53

1.

Inleiding en doel onderzoek

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden, waardoor het wenselijk is om geactualiseerd inzicht te krijgen in de gemaakte en nog te verwachten transitiekosten

Nu de Omgevingswet in werking is getreden, is het van belang om inzicht te krijgen in de daadwerkelijke en nog te verwachten transitiekosten

De Omgevingswet (hierna: Ow) is op 1 januari 2024 in werking getreden. Hierdoor is het mogelijk om de werkelijke en nog te verwachten transitiekosten in kaart te brengen. Inzicht in de transitiekosten is daarnaast gewenst als gevolg van, en als input voor, de evaluatie van de interbestuurlijke afspraken rondom de Ow.

Het onderzoek naar de transitiekosten is onderdeel van de financiële monitoring van de Ow en de handavingskosten voor de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (hierna: Wkb). Separaat aan dit rapport is een nulmeting uitgevoerd op de structurele taken van de Ow. Voorliggend rapport en de nulmeting vormen gezamenlijk een integraal referentiepunt om de komende jaren de kosten en opbrengsten van de Ow en de handavingskosten van de Wkb te monitoren.

Dit onderzoek brengt de transitiekosten voor de invoering van de Ow in kaart voor de periode 2016-2031

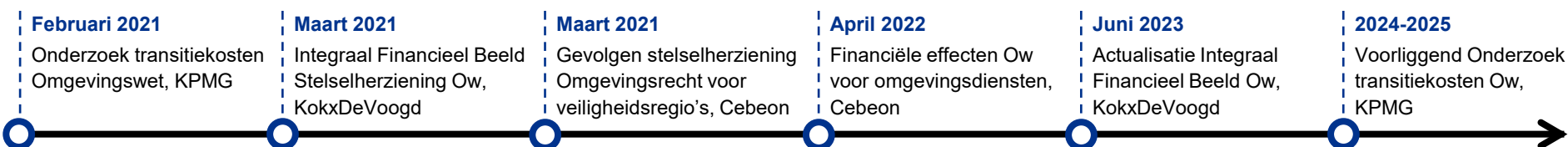
Het ministerie van Binnenlands Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna: BZK) heeft in afstemming met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (hierna: VNG), de Unie van Waterschappen (hierna: Unie), het Interprovinciaal Overleg (hierna: IPO) en vertegenwoordigers van betrokken rijkspartijen aan KPMG Advisory N.V. (hierna: KPMG) gevraagd een actualisatie van de transitiekosten als gevolg van de invoering van de Ow voor gemeenten, provincies, waterschappen, uitvoeringsorganisaties en rijkspartijen uit te voeren. Dit rapport beantwoordt de volgende onderzoeksvragen:

- Wat zijn de werkelijke en nog te verwachten transitiekosten?
- Wat is het effect van het actuele inzicht in de transitiekosten op de verwachte terugverdientijd op basis van een nieuwe raming van de transitiekosten en de bestaande inschatting van de 'opbrengsten'?

Reikwijdte van de actualisatie van de transitiekosten Ow

- Transitiekosten zijn de eenmalig(e) (hogere) kosten die direct samenhangen met de invoering van de Ow.
- De stakeholders in dit onderzoek zijn gemeenten, provincies, waterschappen, rijkspartijen, omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en GGD'en. Vanuit GGD'en is echter onvoldoende informatie ontvangen om inzicht te geven in de transitiekosten voor deze doelgroep (zie pagina [10](#) en [bijlage 1](#)).
- De actualisatie van de transitiekosten betreft de evaluatie van de gerealiseerde transitiekosten van 1 januari 2016 tot en met 31 december 2023 en een inschatting van de transitiekosten van 1 januari 2024 tot en met 31 december 2031.
- Voor rijkspartijen is tijdens dit onderzoek geen nieuwe informatie beschikbaar gekomen. De resultaten in dit rapport zijn gebaseerd op de gegevens uit het Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet 2023 (hierna: IFB23).
- Het onderzoek sluit zo veel mogelijk aan bij bestaande monitors, informatiebronnen en eerder uitgevoerde onderzoeken, zoals het IFB21/23 en het Onderzoek transitiekosten Omgevingswet 2021 van KPMG (zie figuur hieronder). Daarnaast is bij het uitvragen van de gegevens aangesloten bij de bestaande (inter)bestuurlijke overlegstructuren om de betrouwbaarheid en validiteit van data te borgen en de bevragingslast te minimaliseren.
- De gegevens in het rapport zijn afkomstig van zowel openbare als interne, niet-openbare informatie van de (koepel)organisaties betrokken bij het onderzoek. Er is geen accountantscontrole uitgevoerd en derhalve geen accountantsverklaring afgegeven bij de in het rapport opgenomen data. Wel zijn er diverse activiteiten ondernomen om de kwaliteit en betrouwbaarheid van de data te verhogen. Deze activiteiten staan toegelicht in het hoofdstuk [onderzoeksverantwoording](#).

Selectie van relevante onderzoeken die inzicht hebben gegeven in de transitiekosten van de Omgevingswet en input zijn geweest voor dit onderzoek

2.

Onderzoeksverantwoording

In dit onderzoek zijn de transitiekosten voor de periode 2016-2031 in kaart gebracht voor gemeenten, provincies, waterschappen, omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en rijkspartijen

KPMG heeft in dit onderzoek de transitiekosten voor de periode 2016-2031 in kaart gebracht voor gemeenten, provincies, waterschappen, omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en rijkspartijen (als bevoegd gezag). Gemeentelijke gezondheidsdiensten waren ook onderdeel van dit onderzoek, maar zijn vanwege onvoldoende data vanuit die groep niet uitgewerkt. Dit hoofdstuk beschrijft de verantwoording van het onderzoek.

BZK heeft in afstemming met de IWF aan KPMG gevraagd een onafhankelijk onderzoek uit te voeren naar de transitiekosten

Het ministerie van Binnenlands Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna: BZK) heeft in afstemming met de Integrale Werkgroep Financiën (hierna: IWF) gevraagd om de transitiekosten als gevolg van de invoering van de Omgevingswet (hierna: Ow) te actualiseren. De IWF is een reeds bestaand gremium, bestaande uit BZK, een vertegenwoordiging van de geclusterde rijkspartijen, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (hierna: VNG), het Interprovinciaal Overleg (hierna: IPO) en de Unie van Waterschappen (hierna: Unie). Gemiddeld heeft tweewekelijks afstemming plaatsgevonden met (leden van) de IWF over onder andere de voortgang van het onderzoek, het betrekken van de achterban, het vaststellen van het dataformat en het bespreken van concepten.

Definities bij het onderzoek

Transitiekosten omvatten alle incidentele kosten die overheden in hun rol van bevoegd gezag maken voor de invoering van de Ow. Deze zijn onder te verdelen in vier typen transitiekosten:

- Aanloop/projectmanagementkosten: projectmanagementkosten die gemaakt zijn voor de invoering van de nieuwe wet (bijv. projectorganisatie Ow).
- Inrichtingskosten: kosten die gemaakt zijn om de daadwerkelijk ontwikkeling van de organisatie te realiseren (bijv. eenmalige aansluitkosten DSO, investeringen in landelijke voorzieningen, pilots, etc.).
- Frictiekosten: salariskosten van medewerkers die de verandering (nog) niet kunnen maken (bijv. boventallig personeel en herscholing).
- Desintegratiekosten: bestaande kosten die als gevolg van de invoering Ow niet direct te verminderen zijn (bijv. overhead, bestaande ICT-kosten, huisvesting, etc.).

Uitgangspunten bij het onderzoek

In het onderzoek zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De transitiekosten zijn per jaarschijf inzichtelijk gemaakt voor de periode 2016-2031. Hierbij is het uitgangspunt om zo veel mogelijk aan te sluiten bij realisatiecijfers en vastgestelde begrotingscijfers. Dat betekent:
 - voor de periode 2016-2023 op basis van realisatiecijfers;
 - voor de periode 2024-2031 op basis van begrotingscijfers en/of op basis van inschattingen van uit te voeren activiteiten en samenhangende kosten.
- Indien partijen voor een deel van de onderzochte periode ten tijde van het onderzoek geen zicht hebben op de transitiekosten of deze niet verwachten, dan zijn geen transitiekosten opgenomen voor de betreffende jaren.
- De realisatiecijfers zijn opgenomen als nominale kosten. Voor de begrotingscijfers is het prijspeil van 1 januari 2024 gehanteerd.
- De gemaakte transitiekosten zijn exclusief btw in kaart gebracht.
- Salariskosten inclusief overheadkosten zijn gehanteerd. Overheadkosten zijn namelijk direct verbonden met de personele inzet.
- Alle transitiekosten zijn meegenomen, ongeacht de financieringsmethode (exploitatie of balans). Dit betekent dat het gaat om de zogenoemde 'bruto'-kosten en dat ook uren/kosten zijn meegenomen die vanuit de reguliere organisatie/exploitatie ter beschikking zijn gesteld.
- Alle andere financiële effecten niet zijnde transitiekosten vallen buiten de scope van dit onderzoek. Dit betekent dat deze effecten niet zijn onderzocht. Zo zijn structurele kosten, structurele baten en incidentele baten niet onderzocht.
- De bruto terugverdientijd is op dezelfde wijze berekend als in het IFB23⁽¹⁾, waarbij de transitiekosten uit voorliggend onderzoek zijn afgezet tegen de structurele effecten uit het IFB23 om de terugverdientijd te berekenen. De terugverdientijd is berekend in aantal jaren na de inwerkingtreding van de Ow op 1 januari 2024.
- De netto terugverdientijd is berekend door de transitiekosten te verminderen met de middelen die door het Rijk zijn verstrekt aan decentrale overheden. Zie pagina [11](#) voor meer informatie over de terugverdientijd.

Bron: (1) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023).

In het onderzoek zijn verschillende onzekerheidsmarges gehanteerd per partij, om recht te doen aan de mate van betrouwbaarheid van de ontvangen data en de omvang van de steekproef

Gehanteerde onzekerheidsmarges in het onderzoek

In het onderzoek zijn verschillende onzekerheidsmarges gehanteerd per partij, vanwege het verschil in kwaliteit van de ontvangen data en de uiteindelijke omvang van de steekproef ten opzichte van de populatie. De volgende onzekerheidsmarges zijn gehanteerd:

- Voor gemeenten, provincies en waterschappen is een onzekerheidsmarge van 10% gehanteerd voor de realisatiecijfers en 20% voor de begrotingscijfers. Een percentage van 10% doet recht aan de grotere mate van betrouwbaarheid van de realisatiecijfers. Een onzekerheidsmarge van 20% voor begrotingscijfers sluit aan bij eerder onderzoek⁽¹⁾ en doet recht aan de hogere mate van onzekerheid over begrotingen/verwachtingen (ver) in de toekomst.
- Voor rijkspartijen is een onzekerheidsmarge van 5% gehanteerd voor alle cijfers. Aangezien geen nieuwe gegevens zijn ontvangen voor rijkspartijen in dit onderzoek, is aangesloten bij de onzekerheidsmarge in het IFB23⁽²⁾.
- Voor omgevingsdiensten en veiligheidsregio's is een onzekerheidsmarge van 20% gehanteerd voor alle jaren. Dit percentage doet recht aan de verwachte onbetrouwbaarheid van zowel de realisatie- als de begrotingscijfers en de verwachte verminderende representativiteit van de steekproef door gedeeltelijke non-respons.

Bron: (1) Onderzoek transitiekosten Omgevingswet, KPMG (2021). (2) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023).

Het onderzoek is uitgevoerd in zeven stappen, waarbij eerst een op maat gemaakte data-uitvraag en onderzoeksaanpak zijn opgesteld

Stap 1. Voorbereiden van het onderzoek

De start van het onderzoek betrof het nader vaststellen van de onderzoeksaanpak in afstemming met de IWF tijdens de startbijeenkomst. Ook is het analysekader van de te onderzoeken transitiekosten uit het vorige transitiekostenonderzoek in deze stap aangescherpt op basis van de ontwikkelingen in de afgelopen jaren.

Stap 2. Inventariseren beschikbare gegevens in afstemming met de koepels

In samenspraak met de koepels (IPO, Unie en VNG) is bekeken welke informatie over de transitiekosten reeds beschikbaar is. Op basis daarvan is bepaald in welke mate deze informatie bruikbaar is voor het onderzoek en in welke mate een nieuwe informatie-uitvraag nodig is. De ontvangen informatie is gecontroleerd op aansluiting met het analysekader. Concreet betekent dit het volgende per partij:

- Bij gemeenten is voor de periode 2016-2019 gebruikgemaakt van de realisatiecijfers uit het transitiekostenonderzoek van 2021⁽¹⁾. De transitiekosten voor de overige jaren zijn uitgevraagd bij gemeenten.
- Bij provincies is voor de periode 2016-2023 gebruikgemaakt van de realisatiecijfers uit de monitor van het IPO⁽²⁾. De begrotingscijfers voor de periode 2024-2031 zijn aanvullend opgevraagd bij de steekproef.
- Bij waterschappen is voor de periode 2016-2019 gebruikgemaakt van de realisatiecijfers uit het transitiekostenonderzoek van 2021⁽¹⁾. Voor de cijfers in de periode 2020-2029 is gebruikgemaakt van de door de Unie uitgezette monitor transitiekosten in 2022 en 2024⁽³⁾.
- Vanuit rijkspartijen is geen aanvullende informatie beschikbaar gekomen.

- Voor omgevingsdiensten en veiligheidsregio's is geen gebruikgemaakt van bestaande cijfers. Wel zijn voor omgevingsdiensten de resultaten uit voorliggend onderzoek vergeleken met de cijfers uit eerder onderzoek van Cebeon⁽⁴⁾ om de resultaten te duiden.

In samenspraak met de koepels is de steekproef bepaald, op basis van een voorstel van de onderzoekers. Hierbij is aangesloten bij de steekproef van reeds bestaande uitvragen van koepels, om de betrouwbaarheid van gegevens en de respons te verhogen. Een deel van de geselecteerde partijen was namelijk al bezig met het verzamelen van data over de transitiekosten. Gedurende het onderzoek is de selectie van de steekproef aangepast om de respons te verhogen, zie stap 4 op pagina 10. Zie daarnaast [bijlage 1](#) voor het uiteindelijke aantal benaderde partijen per segment per type organisatie.

Stap 3. Opstellen maatwerkaanpak en data-uitvraag per type organisatie

Op basis van de afstemming met de koepels en het aangescherpte analysekader, is de data-uitvraag per type organisatie opgesteld. De data-uitvragen zijn opgenomen in [bijlage 2](#). Deze uitvragen sluiten zo veel mogelijk aan bij het analysekader en de kostencategorieën die door de koepels of in eerder onderzoek zijn gebruikt. Op die manier is maximale aansluiting met eerder onderzoek geborgd en is de bevraginglast voor partijen zo laag mogelijk gehouden. Daarnaast is in afstemming met de koepels een aanpak voor het uitvragen van de data opgesteld. Per type organisatie is het format voor de uitvraag bepaald, de wijze waarop partijen zijn benaderd en het detailniveau van de uitvraag, passend bij de context van de organisaties.

Schematische weergave van de onderzoeksaanpak

Bron: (1) Onderzoek transitiekosten Omgevingswet, KPMG (2021). (2) Financiële Monitoring Omgevingswet, IPO (2024). (3) Monitor Transitiekosten Waterschappen, Unie (2022 & 2024). (4) Financiële effecten Omgevingswet voor omgevingsdiensten, Cebeon (2022).

Vervolgens zijn gedurende een periode van circa vijf maanden diverse inspanningen geleverd om zo veel mogelijk respons te krijgen op de data-uitvraag, de respons is vervolgens met partijen gevalideerd

Stap 4. Uitzetten data-uitvraag bij bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties

Na opstelling van de dataformats zijn de partijen uit de steekproef benaderd via de koepels of direct door de onderzoekers om mee te doen aan het onderzoek. Om deelname te vergroten en correcte invulling van de dataformats te borgen, zijn webinars gehouden per betrokken partij (bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties). Tijdens de webinars is uitleg gegeven over het onderzoek, de uitvraag en de definities.

Na de webinars zijn de data-uitvragen verzonden naar de geselecteerde organisaties. De uitvraag is gecombineerd met de nulmeting^(a), zodat partijen via één kanaal zijn benaderd voor beide deelonderzoeken. Gedurende een periode van circa vijf maanden (juli t/m november) zijn geselecteerde partijen meermaals benaderd via de koepels en/of direct via de onderzoekers, zowel via e-mail als telefonisch. Het belang van het onderzoek is daarbij via meerdere wegen benadrukt, zowel door de onderzoekers als door de koepels. Wanneer partijen niet in staat waren om het uitvraagformat op kostenpostenniveau in te vullen, is de mogelijkheid geboden om de kosten minder gedetailleerd op te geven, zoals kosten per kostencategorie of totaalkosten per jaar. Indien gewenst hebben de onderzoekers geassisteerd bij het invullen van het format, of hebben zij op basis van aangeleverde data het format zelf ingevuld. Daarnaast is gedurende het onderzoek de steekproef bij gemeenten uitgebreid om voldoende respons te verkrijgen voor valide extrapolatie.

Uiteindelijk is van GGD'en onvoldoende informatie ontvangen (twee van de zeven) om een analyse uit te kunnen voeren. Zie [bijlage 1](#) voor een overzicht van de respons van de overige bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties.

Gedurende deze stap is doorlopend afstemming geweest met de organisaties die data hebben aangeleverd. De onderzoekers hebben vragen beantwoord over het invullen van het format en de definities van kostencategorieën, en hebben meegedacht over hoe partijen de data binnen de organisatie konden ontsluiten. Ook is bij aanlevering van de data een eerste controle uitgevoerd op juiste invulling van het format en zijn eventuele vragen en vermoede onjuistheden teruggelegd ter correctie. Op die manier is reeds in deze stap juiste invulling van het uitvraagformat geborgd.

Stap 5. Validatie en verdieping van de opgehaalde data

De aangeleverde informatie is door de onderzoekers gecontroleerd op juiste invulling van het format en op het correct hanteren van de definities (voor zover mogelijk op basis van de data). Eventuele onjuistheden of onvolledigheden zijn teruggelegd bij deelnemende partijen en gecorrigeerd. Na afronding van de informatieverzameling zijn gesprekken gevoerd met een deel van de deelnemende organisaties om de opgevoerde transitiekosten te valideren:

- veertien gesprekken met gemeenten (van 25 deelnemers);
- vier gesprekken met provincies (van vijf deelnemers);
- vijf gesprekken met omgevingsdiensten (van zeven deelnemers).

Daarnaast zijn alle deelnemende waterschappen en de vijfde provincies uit de steekproef telefonisch of via e-mail benaderd om de transitiekosten te valideren of om gerichte vragen te stellen. Op basis van deze gesprekken en validatiemomenten zijn de opgegeven transitiekosten waar nodig aangepast, om beter aan te sluiten op de definities en/of om structurele kosten die zijn opgevoerd als transitiekosten te corrigeren. Na deze stap is de dataset vastgezet en is de analyse gestart.

Schematische weergave van de onderzoeksaanpak

Notitie: (a) De nulmeting is onderdeel van de opdracht financiële monitoring Ow en Wkb. Het onderzoek transitiekosten en de nulmeting Ow en Wkb zijn twee deelresultaten van deze opdracht.

De opgehaalde gegevens zijn geanalyseerd en geduid met de koepels en deelnemende partijen om te komen tot het rapport

Stap 6. Analyse en duiding van de opgehaalde data

Analyse en extrapolatie

De dataset is per type organisatie geanalyseerd om antwoord te geven op de onderzoeksvragen. Per type organisatie is bekeken op welke manier de extrapolatie het beste plaats kan vinden, door relaties te zoeken tussen variabelen (bijv. inwoneraantal of fte in dienst) en de omvang van de transitiekosten. Deze kosten zijn vervolgens geëxtrapoleerd naar de volledige populatie op basis van de meest verklarende variabele. Voor elk jaar zijn de transitiekosten geëxtrapoleerd op basis van de beschikbare datapunten. De 'N' (aantal datapunten) verschilt daarmee per jaar. Daarbij zijn correcties uitgevoerd voor eventuele uitschieters. Waar mogelijk is een segmentatie toegepast om een accurater beeld te geven van de transitiekosten. De exacte wijze van extrapolatie per type organisatie is nader toegelicht in het hoofdstuk van de betreffende organisatie.

Vervolgens is de verdeling over de kostencategorieën geanalyseerd en zijn deze tevens geëxtrapoleerd naar het totaal. Het totaalbeeld van de transitiekosten is opgesteld door de totale kosten per partij bij elkaar op te tellen.

De resultaten uit de extrapolatie zijn gedurende deze stap geduid in de IWF en zijn separaat besproken met de Unie, de VNG en het IPO. Op basis van deze besprekingen zijn de resultaten verder aangescherpt en zijn de analyses voorzien van extra duiding. Dit is tevens input geweest voor de rapportage.

Terugverdientijd

De terugverdientijd van de Ow voor gemeenten, provincies, waterschappen en rijkspartijen is berekend door de transitiekosten die in dit onderzoek zijn

geëxtrapoleerd, af te zetten tegen de verwachte structurele effecten uit het IFB23⁽¹⁾.

De **bruto terugverdientijd** is berekend volgens het gemiddelde scenario, op dezelfde wijze als in het IFB23: De gemiddelde transitiekosten zijn afgezet tegen de gemiddelde structurele effecten uit het IFB23. Zie [bijlage 5](#) voor de gebruikte structurele effecten.

Om een zuivere terugverdientijd te berekenen, zijn de structurele effecten uit het IFB23 in de jaren 2016-2023 nominaal gemaakt en vanaf 2024 op prijspeil 2024 gezet. Dit is in afwijking van het IFB23, waarin alle kosten en opbrengsten naar één prijspeil (2022) zijn gebracht. Uit berekeningen blijkt daarbij dat een eventuele indexering geen materieel verschil maakt in de terugverdientijd. Daarnaast is voor omgevingsdiensten en veiligheidsregio's geen individuele terugverdientijd berekend, omdat inzicht in structurele effecten ontbreekt. Wel is de terugverdientijd voor gemeenten en provincies inclusief de transitiekosten van OD'en en VR's berekend.

Gemeenten en provincies hebben bijdragen ontvangen van het Rijk om de kosten voor de invoering van de Ow te ondervangen. Voor gemeenten en provincies is daarom ook de **netto terugverdientijd** berekend door de transitiekosten te verminderen met de rijksbijdragen die specifiek zijn verleend voor de dekking van de invoeringskosten van de Ow. Zie [bijlage 6](#) voor een overzicht van de bijdragen van het Rijk aan gemeenten en provincies.

Stap 7. Resultaten rapporteren

In de laatste stap zijn de resultaten verwerkt in de voorliggende rapportage. Het conceptrapport is besproken met de IWF. Eventuele aanmerkingen op het conceptrapport zijn verwerkt in de definitieve rapportage, op basis van het onafhankelijke oordeel van de onderzoekers.

Schematische weergave van de onderzoeksaanpak

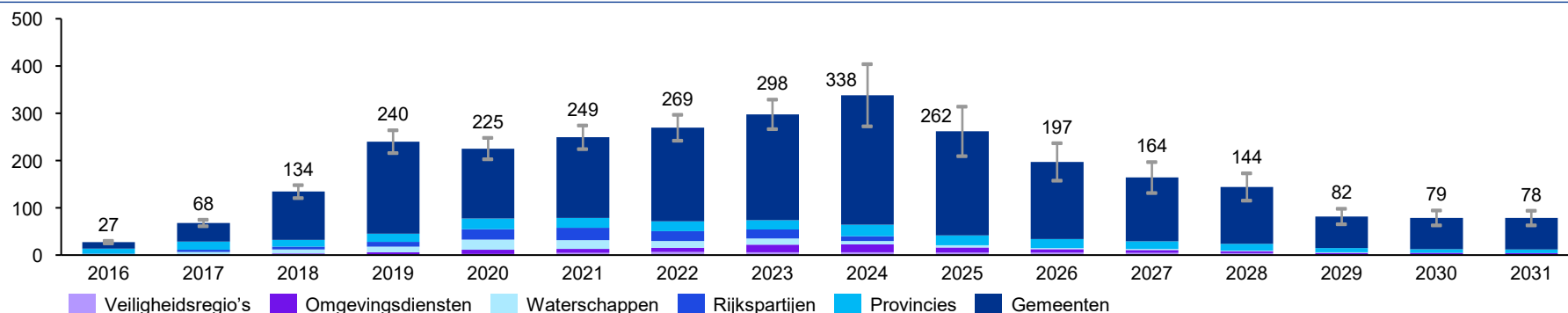
Bron: (1) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023).

3.

Totaalbeeld transitiekosten

De totale transitiekosten voor de bevoegde gezagen zijn naar verwachting ~2,4 tot 3,3 miljard euro, waarbij de meeste transitiekosten in 2024 zijn gemaakt

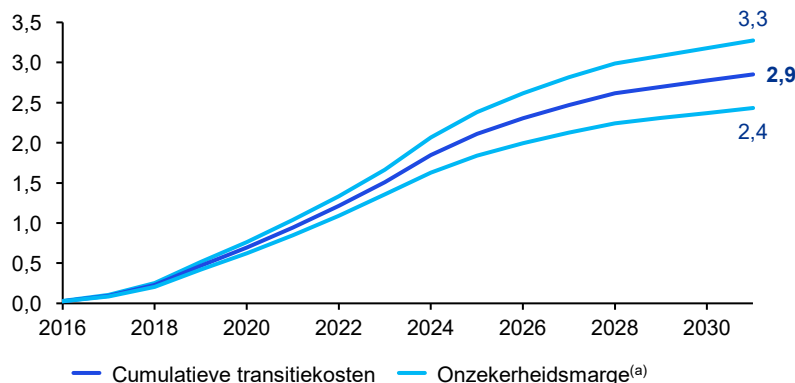
Ontwikkeling van de totale jaarlijkse transitiekosten, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven cijfers, in miljoenen euro's (2016-2031)^(a)

Notitie: (a) Zie pagina 7 voor de gehanteerde onzekerheidsmarge per type organisatie.

Bron: (1) Data bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties. (2) KPMG-analyse.

Cumulatieve totale transitiekosten, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven cijfers, in miljarden euro's (2016-2031)

Notitie: (a) Zie pagina 7 voor de gehanteerde onzekerheidsmarge per type organisatie.

Bron: (1) Data bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties. (2) KPMG-analyse.

- De totale transitiekosten voor gemeenten, provincies, rijkspartijen, waterschappen, omgevingsdiensten en veiligheidsregio's betreffen naar verwachting ~2,4 tot 3,3 miljard euro in de periode 2016-2031.
- Hiervan is ~1,4 tot 1,7 miljard euro (~51-56%) gebaseerd op realisatiecijfers uit de periode 2016-2023. De overige ~1,1 tot 1,6 miljard euro (~44-49%) is gebaseerd op begrotingscijfers voor de periode 2024-2031.
- De meeste transitiekosten zijn gemaakt in 2024 (~272 tot 404 miljoen euro), het jaar dat de Ow in werking is getreden. De meeste kosten zijn daarna gemaakt in de jaren 2023 en 2022. Opvallend is daarnaast de piek in de transitiekosten in 2019. Deze piek is toe te schrijven aan toenemende inspanningen voor het invoeren van de Ow voor de destijds geplande invoering in 2020 en later in 2021.
- Tot slot is in vergelijking met vorig onderzoek naar transitiekosten⁽¹⁾ de verwachte piek in de transitiekosten in 2020 en 2021 verschoven naar de periode 2022-2025. De piek is daarbij minder hoog in dit onderzoek dan het onderzoek uit 2021, maar de kosten houden langer aan. De belangrijkste verklaringen hiervoor zijn het uitstel van de invoering van de Ow en de overgangperiodes voor gemeenten tot en met 2027 en 2031, dat tevens effect heeft op provincies en waterschappen.

Bron: (1) Onderzoek transitiekosten Omgevingswet, KPMG (2021).

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het grootste deel van de transitiekosten (~77%), gevolgd door respectievelijk provincies, rijkspartijen, waterschappen, omgevingsdiensten en veiligheidsregio's

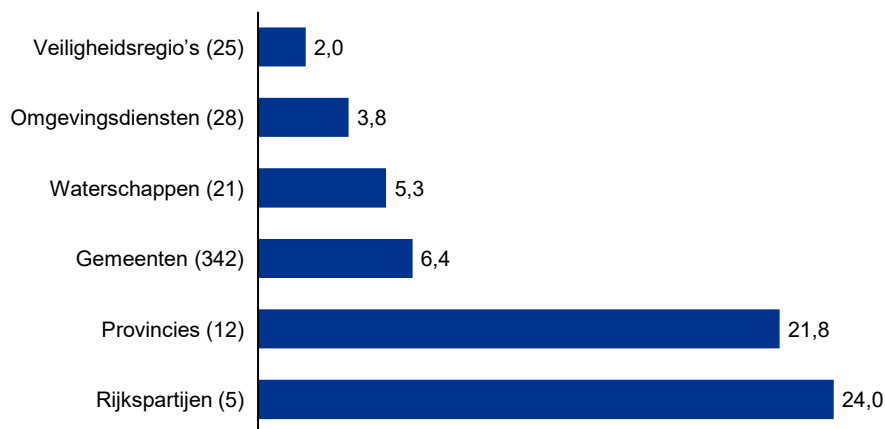
Verdeling van de totale transitiekosten over bevoegde gezagen, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven cijfers, in miljoenen euro's (2016-2031)^{(a), (b)}

Notitie: (a) Dit betreft de totale transitiekosten zonder toepassing van een onzekerheidsmarge. (b) Dit betreft de totale geëxtrapoleerde transitiekosten zonder, voor zover mogelijk, dubbelleningen.

Bron: (1) Data bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties. (2) KPMG-analyse.

Gemiddelde totale transitiekosten per organisatie per type, in miljoenen euro's (2016-2031)^{(a), (b), (c)}

Notitie: (a) Dit betreft de totale transitiekosten per organisatie zonder toepassing van een onzekerheidsmarge. (b) Dit betreft gemiddelden per organisatie (totale transitiekosten per type organisatie gedeeld door het aantal organisaties), de daadwerkelijke kosten per organisatie kunnen hiervan afwijken. (c) Gemiddelden per organisatie tellen mogelijk niet op tot het totaalbedrag per type organisatie door afronding op één decimaal.

Bron: (1) Data bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties. (2) KPMG-analyse.

- Gemeenten nemen het grootste deel van de transitiekosten voor hun rekening (~77%), gevolgd door provincies (~9%), rijkspartijen (~4%), waterschappen (~4%), omgevingsdiensten (~4%) en, tot slot, de veiligheidsregio's (~2%).
- Deze verdeling van kosten komt deels doordat er veel meer gemeenten zijn dan de andere bevoegde gezagen, die alle de Ow moeten implementeren. Dit komt ook doordat de Omgevingswet meer impact heeft op gemeenten dan andere bevoegde gezagen, omdat de Ow raakt aan de meeste organisatieonderdelen van gemeenten.
- Gemiddeld per organisatie hebben veiligheidsregio's (~2 miljoen euro) en omgevingsdiensten (~3,8 miljoen euro) de laagste kosten. Waterschappen hebben per organisatie gemiddeld ~5,3 miljoen euro aan transitiekosten en gemeenten ~6,4 miljoen euro. Provincies hebben ~21,8 miljoen euro aan transitiekosten per organisatie en rijkspartijen ~24 miljoen euro. De gemiddelde transitiekosten zijn voor deze laatste twee partijen per organisatie hoger, doordat de kosten zijn verdeeld over minder organisaties^(a).

Notitie: (a) Dit betreft gemiddelden per organisatie (totale transitiekosten per type organisatie gedeeld door het aantal organisaties), de daadwerkelijke kosten per organisatie kunnen hiervan afwijken.

De terugverdiëntijd verandert beperkt voor de meeste bevoegde gezagen ten opzichte van het IFB23

Cumulatieve totale transitiekosten, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven cijfers, in miljoenen euro's (2016-2031)

	Onderkant	Gemiddelde	Bovenkant
Gemeenten	1.872	2.204	2.535
Provincies	223	261	299
Waterschappen	99	112	125
Rijkspartijen	114	120	126
Omgevingsdiensten	85	106	127
Veiligheidsregio's	40	50	60
Totale transitiekosten	2.433	2.853	3.272

Bron: (1) Data bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties. (2) Actualisatie IFB Stelselherziening Ow, KokxDeVoogd (2023). (3) KPMG-analyse.

Vergelijking van de resultaten met het IFB23

	Transitiekosten 2025		IFB23		Verschil
	Gem. kosten	Marges	Gem. kosten	Marges	
Gemeenten (incl OD en VR)	2.317	10/20% ^{(a)(b)}	2.240	20%	77
Provincies (incl OD)	303	10/20% ^{(a)(b)}	219	10%	84
Waterschappen	112	10/20% ^(a)	113	10%	(1)
Rijkspartijen	120	5%	128	5%	(8)
Totaal	2.853		2.701		152

Notitie: (a) 10% onzekerheidsmarge voor de realisatiecijfers en 20% voor de begrotingscijfers. (b) De onzekerheidsmarge voor omgevingsdiensten en veiligheidsregio's is 20% voor de gehele onderzochte periode (2016-2031).

Bron: (1) Data bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties. (2) Actualisatie IFB Stelselherziening Ow, KokxDeVoogd (2023). (3) KPMG-analyse.

Overzicht van de terugverdiëntijd per bevoegd gezag

	Bruto	Netto	IFB23
Gemeenten (incl OD en VR)	35	29	35
Provincies (incl OD)	13	13	9
Waterschappen	19	19	19
Rijkspartijen	24	24	25

Bron: (1) Data bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties. (2) Actualisatie IFB Stelselherziening Ow, KokxDeVoogd (2023). (3) KPMG-analyse.

Op deze pagina is een overzicht weergegeven van de resultaten en een vergelijking met het IFB23. De bovenste tabel laat een overzicht zien van de transitiekosten per partij. De middelste tabel vergelijkt deze resultaten met het IFB23. De onderste tabel laat een vergelijking zien van de terugverdiëntijd op basis van de transitiekosten uit dit onderzoek met de terugverdiëntijd uit het IFB23. Zie voor een nadere toelichting op de transitiekosten per partij de betreffende hoofdstukken.

De terugverdiëntijd laat een lichte verandering zien ten opzichte van het IFB23

- Alleen de bruto terugverdiëntijd, inclusief de kosten van de uitvoeringsorganisaties, kan vergeleken worden met het IFB23. Om deze terugverdiëntijd te berekenen zijn de transitiekosten van omgevingsdiensten voor 60% toegewezen aan gemeenten en 40% aan provincies. De transitiekosten van veiligheidsregio's zijn 100% toegewezen aan gemeenten. Deze verdeling is ook gehanteerd in het IFB23.⁽¹⁾
- Ten opzichte van het IFB23 verandert de terugverdiëntijd als volgt:
 - Bij gemeenten is de bruto terugverdiëntijd gelijk gebleven.
 - Bij provincies is de bruto terugverdiëntijd met vier jaar toegenomen door de hogere ingeschatte transitiekosten.
 - Bij waterschappen blijft de bruto terugverdiëntijd gelijk.
 - Bij rijkspartijen daalt de terugverdiëntijd met één jaar door het aanpassen van het prijspeil.
- Zie [bijlage 5](#) voor meer detail over de gehanteerde cijfers bij het berekenen van de terugverdiëntijd.

Bron: (1) Actualisatie IFB Stelselherziening Ow, KokxDeVoogd (2023).

De meeste transitiekosten (~41%) zijn bestemd voor Ow-instrumenten, gevolgd door programmaondersteuning/bedrijfsarchitectuur (~37%) en de informatiearchitectuur (~11%)

Verdeling van de totale transitiekosten naar kostencategorie bij de partijen uit de steekproef, in % en miljoenen euro's (2016-2031)^(a)

Indicatief

Notitie: (a) Betreft een verdeling van kosten op basis van een deel van de partijen uit de steekproef. Niet alle partijen binnen de steekproef hebben een uitsplitsing van data opgenomen en/of begrotingscijfers. Zie de kostencategorie per bevoegd gezag voor meer details over het aantal partijen waarop deze verdeling is gebaseerd.

Bron: (1) Data bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties. (2) KPMG-analyse.

Bovenstaand zijn de totale transitiekosten verdeeld over de verschillende kostencategorieën weergegeven. De kostencategorieën verschillen tussen de bevoegde gezagen. Ten behoeve van het totaalbeeld zijn daarom de kosten toegewezen aan zes overkoepelende kostencategorieën die aansluiten bij de rubricering uit het vorige transitiekostenonderzoek.

Verdeling over de kostencategorieën

- ~41% van de transitiekosten is voor het opstellen van kennisinstrumenten Omgevingswet, wet- en regelgeving, instrumenten en regelbeheer. Dit betreft de kosten voor het opstellen van instrumenten van de Ow, zoals de omgevingsvisie en het omgevingsplan, maar ook de kosten voor het uitvoeren van pilots, het aanpassen van het lokale/regionale beleid op het nieuwe stelsel en het afstemmen van beleid van decentrale overheden op elkaar.
- ~37% van de transitiekosten is voor de programmaondersteuning en bedrijfsarchitectuur. Dit betreft de kosten voor het programmateam dat de

organisatie ondersteunt en adviseert bij het implementeren van de Ow, kosten voor het inzetten van eigen personeel en kosten voor tijdelijk (extern) personeel.

- ~11% van de transitiekosten is voor de Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)-informatiearchitectuur. Dit zijn de eenmalige kosten voor het inrichten van de ICT en het aansluiten van de ICT op het DSO. Partijen moeten hiervoor onder andere ook het IT-landschap aanpassen en data geschikt maken voor gebruik met het DSO.
- ~6% van de transitiekosten betreft kosten voor overige activiteiten. Dit zijn kosten die niet direct of volledig aan een van de andere categorieën zijn toe te schrijven.
- ~4% van de transitiekosten is voor beheer van het DSO tot en met 2023. Dit betreft de financiële bijdrage van de rijkspartijen en decentrale overheden voor het beheer van de landelijke voorziening van het DSO (hierna: DSO-LV) en het Informatiepunt. Hoewel de beheerbijdrage een structurele kostenpost is, zijn deze kosten al gemaakt voor de inwerkingtreding van de Ow (2020 tot en met 2023) en zijn daarom als transitiekosten aangemerkt.
- ~1% van de transitiekosten is door partijen aangewezen als frictiekosten/desintegratiekosten. Partijen hebben beperkt frictiekosten opgegeven, mogelijk mede doordat zij hier beperkt zicht op hebben, gelet op het feit dat veel partijen verwachten dat de invoering van de Ow tot en met 2031 doorloopt.

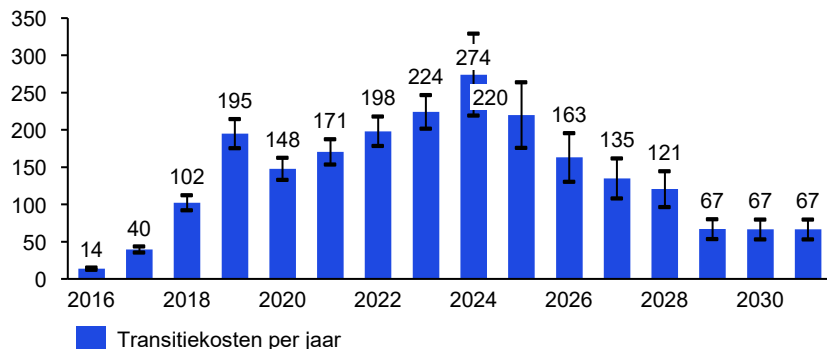
4.

**Transitiekosten bevoegde
gezagen**

Gemeenten

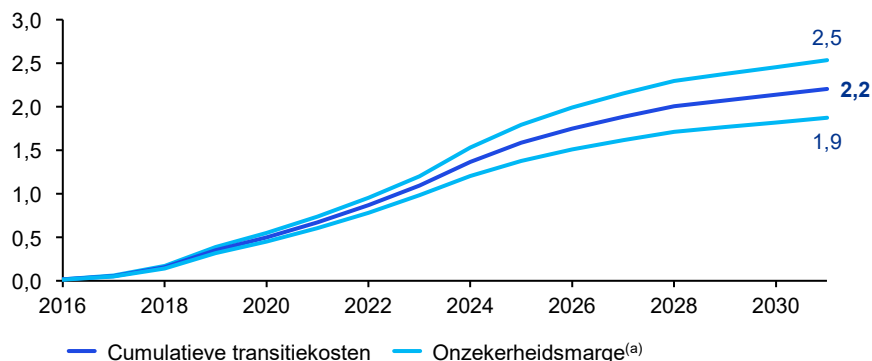
De totale transitiekosten voor gemeenten in de periode 2016-2031 zijn naar verwachting ~1,9 tot 2,5 miljard euro

Ontwikkeling van jaarlijkse transitiekosten voor gemeenten, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven cijfers, in miljoenen euro's (2016-2031)^(a)

Notitie: (a) Onzekerheidsmarge is 10% voor de realisatiecijfers (2016-2023) en 20% voor de begrotingscijfers (2024-2031).
Bron: (1) Data gemeenten. (2) Onderzoek transitiekosten Omgevingswet, KPMG (2021). (3) KPMG-analyse.

Cumulatieve transitiekosten voor gemeenten, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven realisaties en begrotingen, in miljarden euro's (2016-2031)

Notitie: (a) Onzekerheidsmarge is 10% voor de realisatiecijfers (2016-2023) en 20% voor de begrotingscijfers (2024-2031).
Bron: (1) Data gemeenten. (2) Onderzoek transitiekosten Omgevingswet, KPMG (2021). (3) KPMG-analyse.

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de transitiekosten van gemeenten. De uitkomsten zijn gebaseerd op een steekproef van 25 van de 342 gemeenten die Nederland telt (zie ook pagina 20). De gegevens van de gemeenten uit de steekproef zijn geëxtrapoleerd op basis van de gemiddelde kosten per inwoner per segment (klein, middelgroot, groot en G4) om een totaalbeeld te krijgen van de transitiekosten voor de periode 2016-2031^(a).

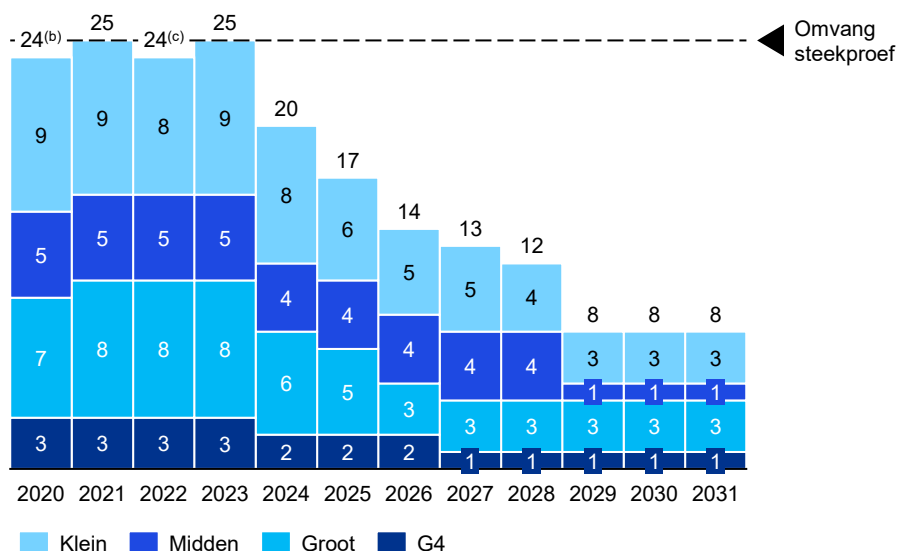
De totale transitiekosten zijn naar verwachting ~1,9 tot 2,5 miljard euro

- Het histogram links laat de verdeling zien van de transitiekosten over de periode 2016-2031. De piek in 2019 is het gevolg van toenemende investeringen en inspanningen om de Ow tijdig vóór de beoogde inwerkingtreding op 1 januari 2020 in te voeren, en later in 2019 met het oog op de inwerkingtreding op 1 januari 2021.
- Ná 2019 zijn lagere transitiekosten te zien dan in 2019 vanwege verder uitstel van de inwerkingtreding van de Ow. Richting 2024 nemen de kosten vervolgens geleidelijk toe, om in 2024 te pieken met gemiddeld ~274 miljoen euro. Dit zijn voornamelijk kosten voor het tijdig gereedmaken van de Ow-wet- en regelgeving en -instrumenten (~50%). Daarnaast maken gemeenten in deze jaren kosten voor het aanpassen van de organisatie, opleiden van personeel en instellen van de informatiearchitectuur.
- Gemeenten hebben tot 1 januari 2027 om de omgevingsvisie te finaliseren en tot en met 2031 om het omgevingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente op te stellen. Gemeenten verwachten tot en met 2031 daarom nog transitiekosten, waarbij de kosten na 2024 geleidelijk aflopen. Mogelijk is een deel van de gemeenten eerder klaar met het opstellen van deze instrumenten dan het einde van de overgangsperiode, aangezien een aantal gemeenten in de steekproef geen transitiekosten meer verwacht na 2028/2029. Gemeenten verwachten naast kosten voor het opstellen van de instrumenten in de komende jaren ook nog kosten voor het aansluiten van instrumenten op het DSO en kosten voor implementatie van het DSO.
- De transitiekosten in de jaren 2029 tot en met 2031 zijn gelijk. Aangezien deze jaren ver in de toekomst liggen, zijn de verwachte kosten voor de periode 2029-2031 als geheel uitgevraagd en door de gemeenten zelf evenredig over deze jaren verdeeld.
- Uitgaande van een gemiddeld scenario, is de netto terugverdientijd van de Ow voor gemeenten 28 jaar, de bruto terugverdientijd is 34 jaar. Inclusief 60% van de kosten van omgevingsdiensten en 100% van veiligheidsregio's zijn de totale transitiekosten voor gemeenten gemiddeld ~2,3 miljard euro. De netto terugverdientijd is dan 29 jaar en de bruto terugverdientijd 35 jaar, zie [bijlage 5](#) voor meer detail.

Notitie: (a) Zie hoofdstuk [Onderzoeksverantwoording](#) voor meer details over de extrapolatiemethode en bijzonderheden.

Het inzicht van gemeenten in de transitiekosten neemt af naarmate de opgevraagde gegevens verder in de toekomst liggen

Aantal gemeenten binnen de steekproef dat transitiekosten heeft opgegeven in het betreffende jaar (2020-2031)^(a)

Notitie: (a) Betreft voor elk jaar het aantal gemeenten binnen de steekproef dat transitiekosten heeft opgegeven. (b) Eén gemeente kon voor 2020 geen transitiekosten aanleveren, deze kosten vielen voor die gemeente in dat jaar binnen het reguliere budget. (c) Eén gemeente heeft in 2022 geen transitiekosten gemaakt vanwege uitstel van de Ow.

Bron: (1) Data gemeenten. (2) KPMG-analyse.

Gemeenten hebben beperkt inzicht in de transitiekosten die verder in de toekomst liggen

- Het aantal gemeenten uit de steekproef dat transitiekosten heeft opgegeven, neemt af naarmate de opgevraagde gegevens verder in de toekomst liggen. Gemeenten geven hiervoor verschillende redenen:
 - Gemeenten geven aan dat ze weinig of geen transitiekosten meer verwachten verder in de toekomst. Deze gemeenten hebben dus geen transitiekosten opgegeven.
 - Gemeenten geven aan dat ze nog geen begrotingen en/of inschattingen hebben opgesteld voor de komende jaren en daardoor geen inzicht kunnen geven in de transitiekosten. Gemeenten hebben nu nog vaak afzonderlijke budgetten voor de invoering van de Ow (of een eigen programma), terwijl die de komende jaren meer in de lijn landen. Ze hebben daardoor niet inzichtelijk of zij nog transitiekosten verwachten in de toekomst.
 - Gemeenten verwachten wel transitiekosten, maar kunnen geen inschatting geven van de kosten voor bepaalde jaren in de toekomst. Voor deze partijen zijn de transitiekosten in de jaren zonder opgave geëxtrapoleerd op basis van de rest van de steekproef.
- Bovenstaande betekent dat inschattingen van gemeenten de nodige onzekerheden kennen (met name vanaf 2028). Hierdoor kan in de toekomst het inzicht in de transitiekosten veranderen.

De helft van de transitiekosten voor gemeenten (~46%) is bestemd voor het opstellen van de Omgevingswet-instrumenten en -wet- en regelgeving

Verdeling van de transitiekosten naar kostencategorie bij de gemeenten uit de steekproef, in % en miljoenen euro's (2016-2031)^(a)

Indicatief

Notitie: (a) Betreft een gewogen gemiddelde op basis van de jaren 2016 t/m 2019 uit het transitiekostenonderzoek van 2021 (zie bron 2) en zestien gemeenten uit dit onderzoek voor de jaren 2020 t/m 2031. De overige gemeenten binnen de steekproef van dit onderzoek hebben geen uitsplitsing van de kosten en/of een inschatting van verwachte kosten na 2024 opgegeven.

Bron: (1) Data gemeenten. (2) Onderzoek transitiekosten Omgevingswet, KPMG (2021). (3) KPMG-analyse.

Bovenstaand zijn de totale transitiekosten verdeeld over de verschillende kostencategorieën weergegeven. De kostencategorieën sluiten aan bij de rubricering van het Financieel Dialoogmodel van de VNG^(a).

Verdeling over de kostencategorieën

- ~46% van de transitiekosten is voor het opstellen van wet- en regelgeving, instrumenten en regelbeheer. Dit betreft de kosten voor het opstellen van instrumenten van de Ow, zoals de omgevingsvisie en het omgevingsplan, kosten voor het uitvoeren van pilots en het aanpassen van gemeentelijke regels aan het nieuwe stelsel. Het opstellen van de instrumenten vraagt relatief veel inzet van gemeenten. Ook lopen de werkzaamheden voor het opstellen van de instrumenten lang door, waardoor dit de grootste kostenpost is.
- ~21% van de transitiekosten is voor de bedrijfsarchitectuur. Dit betreft de personeelskosten voor het programmteam dat de organisatie ondersteunt en adviseert bij het implementeren van de Ow, de kosten voor het inzetten van eigen

personeel en de kosten voor tijdelijk (extern) personeel.

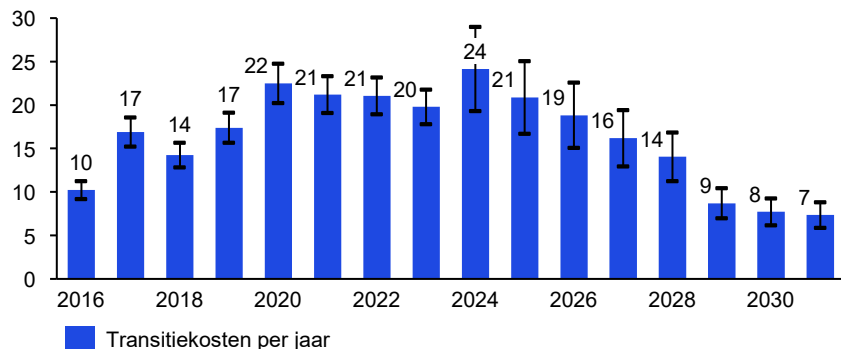
- ~10% van de transitiekosten betreft programmakosten en kosten voor interne ontwikkeling. Dit zijn de kosten voor het aanpassen van de organisatiestructuur, werkprocessen en het aanpassen van de producten- en dienstencatalogus.
- ~10% van de transitiekosten is voor de informatiearchitectuur / ICT. Dit betreft de kosten voor het inrichten van de ICT en het aansluiten van de ICT op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Gemeenten moeten hiervoor onder andere ook het IT-landschap aanpassen en data geschikt maken voor gebruik met het DSO.
- ~4% van de transitiekosten betreft de beheerbijdrage van gemeenten voor de landelijke voorziening van het DSO.
- ~9% van de transitiekosten is voor meerdere kleinere kostencategorieën:
 - ~2% van de kosten is voor het inrichten van het relatie- en stakeholdermanagement. Dit zijn onder andere de kosten voor het aanpassen van de gemeentelijke website en andere kosten die te maken hebben met relatiemanagement.
 - ~1% van de transitiekosten is voor het inrichten van de informatievoorziening en het klantcontact, zoals kosten voor het aanpassen van de informatievoorziening of publiekscampagnes. Ook vallen de kosten voor intensivering van de burgerparticipatie hieronder. Alhoewel de Ow een verhoogde participatie van burgers vraagt, zijn weinig kosten opgegeven door partijen voor deze categorie. Mogelijk zijn de kosten in deze categorie daarom onderschat.
 - <1% van de transitiekosten is door partijen aangewezen als frictiekosten/ desintegratiekosten.
 - Daarnaast betreft ~6% van de kosten 'overige kosten'. Dit zijn kosten die niet direct of volledig aan een van de andere categorieën zijn toe te schrijven.

Notitie: (a) Het Financieel Dialoogmodel was door de VNG ontwikkeld om gemeenten inzicht te geven in de kosten voor de invoering van de Ow, zie [deze pagina](#) voor meer informatie.

Provinces

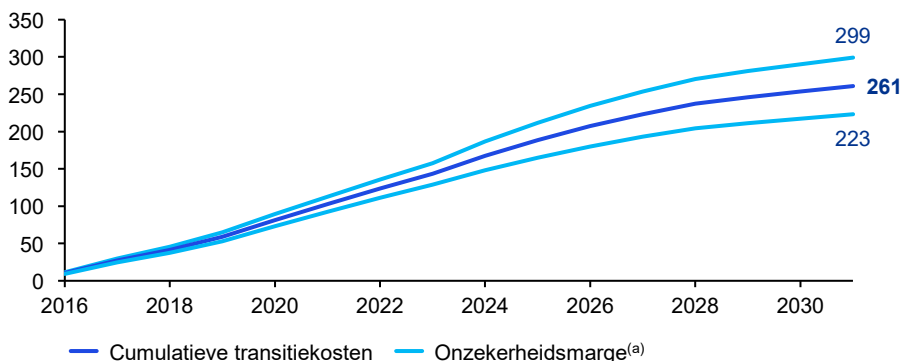
De totale transitiekosten voor provincies in de periode 2016-2031 zijn naar verwachting ~223 tot 299 miljoen euro

Ontwikkeling van jaarlijkse transitiekosten voor provincies, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven data, in miljoenen euro's (2016-2031)^(a)

Notitie: (a) Onzekerheidsmarge is 10% voor de realisatiecijfers (2016-2023) en 20% voor de begrotingscijfers (2024-2031).
Bron: (1) Data provincies. (2) Financiële Monitoring Omgevingswet, IPO (2024). (3) KPMG-analyse.

Cumulatieve transitiekosten voor provincies, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven data, in miljoenen euro's (2016-2031)

Notitie: (a) Onzekerheidsmarge is 10% voor de realisatiecijfers (2016-2023) en 20% voor de begrotingscijfers (2024-2031).
Bron: (1) Data provincies. (2) Financiële Monitoring Omgevingswet, IPO (2024). (3) KPMG-analyse.

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de transitiekosten van provincies. De realisatiecijfers (2016-2023) zijn uit de monitor van het IPO⁽¹⁾ en zijn volledig voor alle twaalf provincies die Nederland telt. De gegevens uit de steekproef (vijf provincies) zijn geëxtrapoleerd op basis van de gemiddelde kosten per fte om een totaalbeeld te krijgen van de transitiekosten voor de gehele periode^(a).

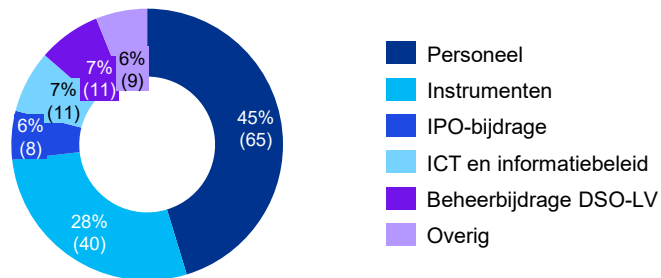
De totale transitiekosten zijn naar verwachting ~223 tot 299 miljoen euro

- Provincies hebben in de periode 2016-2024 ~148 tot 186 miljoen euro aan transitiekosten gerealiseerd/begroot, wat ~43 tot 47 miljoen euro minder is dan wat in het IFB23 was ingeschat voor dezelfde periode.
- De totale verwachte transitiekosten zijn toegenomen ten opzichte van de bandbreedte van ~197 tot 241 miljoen euro uit het IFB23⁽²⁾. De toegenomen totale transitiekosten en het verwachte verloop hebben een aantal verklaringen:
 - In het IFB23 was de verwachting dat provincies geen transitiekosten zouden hebben na inwerkingtreding van de Ow. Uit dit onderzoek komt echter naar voren dat provincies in de periode 2025-2031 nog transitiekosten verwachten. De volgende redenen zijn hiervoor genoemd door provincies:
 - De minimale vereisten voor de invoering van de Ow op 1 januari 2024 zijn geïmplementeerd, maar processen, werkwijzen en instrumenten behoeven verdere uitwerking en/of invoering. Dit is ook in lijn met de gedachte dat de inwerkingtreding een 'komma is en geen punt'^(b).
 - Provincies verwachten nog significante inspanningen (voornamelijk personeelskosten, zie volgende pagina) voor afstemming met gemeenten om de beleidsregels op elkaar te laten aansluiten, doordat gemeenten tot en met 2031 de tijd hebben om het omgevingsplan op te stellen.
 - Provincies verwachten dat zij nog kosten moeten maken voor het implementeren van de basisfunctionaliteiten van het DSO, die nu momenteel nog niet beschikbaar zijn en/of nog niet adequaat functioneren. Voorgaande zorgt voor een toename van de transitiekosten.
- Uitgaande van een gemiddeld scenario, is de netto terugverdientijd van de Ow voor provincies elf jaar, de bruto terugverdientijd is twaalf jaar.
- Inclusief 40% van de transitiekosten van omgevingsdiensten zijn de totale transitiekosten voor provincies gemiddeld ~303 miljoen euro. De netto en bruto terugverdientijd zijn dan beiden 13 jaar, zie [bijlage 5](#) voor meer detail.

Bron: (1) Financiële Monitoring Omgevingswet, IPO (2024). (2) Actualisatie IFB Stelselherziening Ow, KokxDeVoogd (2023).
Notitie: (a) Zie hoofdstuk [Onderzoeksverantwoording](#) voor meer details. (b) Zie o.a. de [overgangsrechtelijke bepalingen](#).

De meeste transitiekosten voor provincies zijn gemaakt voor de inzet van personeel (~45%) en het opstellen van de Omgevingswet-instrumenten (~28%)

Verdeling van de gerealiseerde transitiekosten naar kostencategorie bij alle twaalf provincies, in % en miljoenen euro's (2016-2023)^(a)

Notitie: (a) De begrotingen zijn niet meegenomen in dit overzicht, omdat slechts drie begrotingen zijn ontvangen, waarvan een aantal met een kwalitatief onvoldoende uitsplitsing.

Bron: (1) Data provincies. (2) Financiële Monitoring Omgevingswet, IPO (2024). (3) KPMG-analyse.

Bovenstaand zijn de gerealiseerde transitiekosten uit de periode 2016-2023 verdeeld over de verschillende kostencategorieën weergegeven. De kostencategorieën sluiten aan bij de rubricering van het monitormodel van het IPO⁽¹⁾.

Verdeling over de kostencategorieën van de realisatiecijfers (2016-2023)

- ~45% van de gerealiseerde transitiekosten betreft personeelskosten. Dit zijn de kosten voor het programmteam, inhuur van personeel en kosten voor inzet van intern personeel uit andere afdelingen/teams.
- ~28% van de transitiekosten is voor het opstellen van de Ow-instrumenten, het aanpassen/afstemmen van beleid en het uitvoeren van pilots. Specifiek zijn het kosten voor het opstellen van de omgevingsverordening, de omgevingsvisie, omgevingsvergunningen en projectbesluiten.
- ~6% van de transitiekosten betreft bijdragen aan het IPO. Dit zijn bijdragen voor onder andere het programmteam implementatie van het IPO en het opstellen van de informatiehuizen natuur en externe veiligheid.
- ~7% van de transitiekosten is voor het aanpassen van de ICT-systemen en het

informatiebeleid van provincies. Dit zijn de kosten voor het aanpassen van het beleid, de ICT systemen en de processen om aan te sluiten op het DSO.

- ~7% van de transitiekosten betreft de beheerbijdrage van provincies voor de landelijke voorziening van het DSO.
- ~6% van de transitiekosten is voor meerdere kleinere kostencategorieën:
 - ~2% van de transitiekosten is voor inrichting van de communicatie. Dit betreft onder andere de kosten voor communicatiemateriaal en communicatie-uitingen ten behoeve van de invoering van de Ow.
 - ~2% van de transitiekosten is voor (kennis)opleidingen en competentietrainingen.
 - ~1% van de transitiekosten is voor organisatieontwikkeling. Dit betreft de kosten voor het aanpassen van de organisatiestructuur, werkprocessen, producten- en dienstencatalogus en eventuele cultuurveranderingsprocessen.
 - Tot slot betreft ~1% van de gerealiseerde transitiekosten 'overige kosten'. Deze kosten zijn niet toe te schrijven aan een van de andere categorieën.

De provincies uit de steekproef voorzien in de periode 2024-2031 voornamelijk transitiekosten voor personeel en Ow-instrumenten

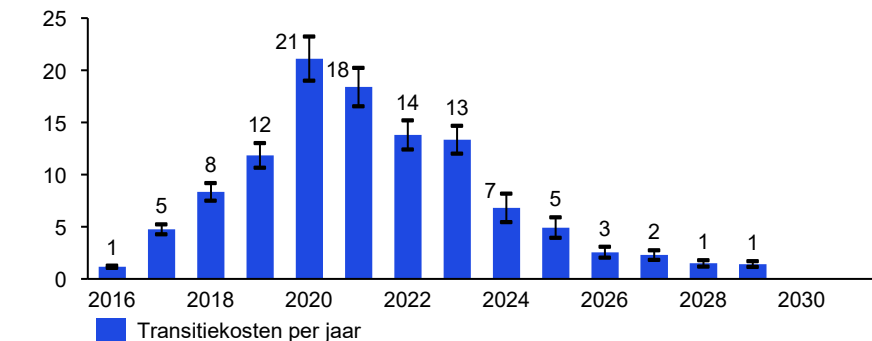
- Vier provincies hebben een uitsplitsing gegeven van de begrote kosten voor de periode 2024-2031. Vanwege de beperkte omvang van deze steekproef en de onderling grote verschillen in de mate van uitsplitsing van kosten, is alleen een zeer indicatieve inschatting van de verdeling van verwachte kosten te geven:
 - ~50% tot 75% van de verwachte transitiekosten betreft personeelskosten. Dit zijn de kosten voor het programmteam, de kosten voor inzet van personeel uit andere teams en/of inhuur van personeel.
 - ~15% tot 25% van de verwachte transitiekosten is voor het opstellen van de Ow-instrumenten en het aanpassen/afstemmen van beleid op, voornamelijk, de omgevingsplannen en omgevingsvisies van gemeenten.
 - ~5 tot 15% van de verwachte transitiekosten is voor het ICT- en informatiebeleid. Hieronder vallen de kosten voor het verwerken van de basisfunctionaliteiten van het DSO, die nu nog niet beschikbaar zijn.
 - De rest van de kosten is verdeeld over de overige categorieën.

Bron: (1) Financiële Monitoring Omgevingswet, IPO (2024).

Waterschappen

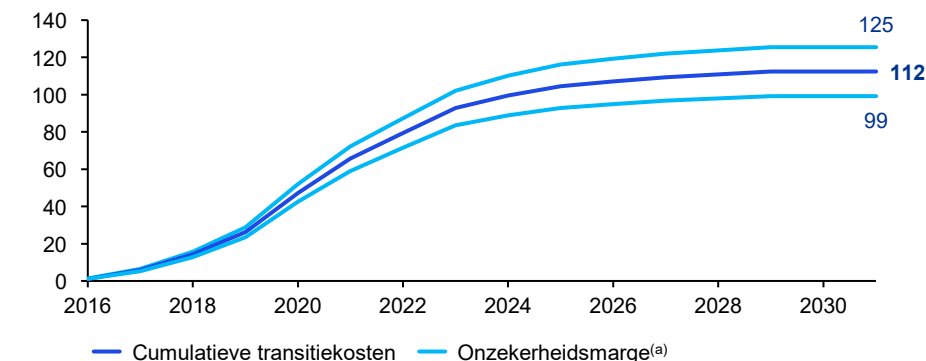
De totale transitiekosten voor waterschappen in de periode 2016-2031 zijn naar verwachting ~99 tot 125 miljoen euro

Ontwikkeling van jaarlijkse transitiekosten voor waterschappen, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven data, in miljoenen euro's (2016-2031)^{(a), (b)}

Notitie: (a) Onzekerheidsmarge is 10% voor de realisatiecijfers (2016-2023) en 20% voor de begrotingscijfers (2024-2031).
(b) In afstemming met de Unie van Waterschappen zijn geen gegevens voor 2030 en 2031 uitgevraagd.
Bron: (1) Data waterschappen. (2) Monitor Transitiekosten Waterschappen, Unie (2024). (3) KPMG-analyse.

Cumulatieve transitiekosten voor waterschappen, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven data, in miljoenen euro's (2016-2031)^(b)

Notitie: (a) Onzekerheidsmarge is 10% voor de realisatiecijfers (2016-2023) en 20% voor de begrotingscijfers (2024-2031).
(b) In afstemming met de Unie van Waterschappen zijn geen gegevens voor 2030 en 2031 uitgevraagd.
Bron: (1) Data waterschappen. (2) Monitor Transitiekosten Waterschappen, Unie (2024). (3) KPMG-analyse.

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de transitiekosten van waterschappen. De uitkomsten zijn gebaseerd op een steekproef van vijftien van de 21 waterschappen die Nederland telt, waarbij acht partijen een (bijna) volledige dataset hebben opgeleverd. De gegevens van de waterschappen uit de steekproef zijn geëxtrapoleerd op basis van de gemiddelde kosten per fte om een totaalbeeld te krijgen van de transitiekosten voor de periode 2016-2031^(a).

De totale transitiekosten zijn naar verwachting ~99 tot 125 miljoen euro

- Het histogram links laat de verdeling zien van de transitiekosten over de periode 2016-2031. In 2020 is een piek in de transitiekosten te zien (~21 miljoen euro)^(b), die daarna relatief snel afloopt.
- Deze piek doet zich bij waterschappen eerder voor dan, bijvoorbeeld, bij gemeenten, omdat waterschappen, ondanks uitstel van de inwerkingtreding van de Ow, zijn doorgegaan met de invoering. Waterschappen hebben daardoor een groter deel van de werkzaamheden in eerdere jaren uitgevoerd en maken minder kosten in aanloop naar de inwerkingtreding van de Ow per 1 januari 2024. Een piek in de transitiekosten in 2024 blijft hierdoor uit.
- Waterschappen hebben tot 1 januari 2026 de tijd om de waterschapsverordening te finaliseren en eventuele instructieregels van de provincies hierin te verwerken. Waterschappen verwachten hierdoor nog kosten tot en met 2026. Ook in de jaren daarna verwachten zij kosten, voornamelijk omdat zij moeten aansluiten op de omgevingsvisie en het omgevingsplan van gemeenten. Dit vraagt naast een formele verwerking ook om doorlopende afstemming. Verder verwachten waterschappen nog (beperkt) kosten te maken voor het implementeren van nieuwe functionaliteiten van het DSO.
- Voor de jaren 2030 en 2031 zijn geen gegevens uitgevraagd, omdat initieel werd verwacht dat waterschappen dan geen transitiekosten meer maken in verband met het aflopen van de transitieperiode in 2026. Gelet op de uitkomsten van de data-uitvraag bij andere partijen, is het echter mogelijk dat waterschappen ook in 2030 en 2031 nog (beperkte) transitiekosten zullen maken.
- Uitgaande van een gemiddeld scenario, is de netto terugverdientijd van de Ow voor waterschappen 19 jaar, zie [bijlage 5](#) voor detail. Waterschappen hebben geen bijdragen ontvangen van het Rijk voor dekking van de transitiekosten.

Notitie: (a) Zie hoofdstuk [Onderzoeksverantwoording](#) voor meer details over de extrapolatiemethode en bijzonderheden.
(b) Gemiddelde van de bandbreedte.

De meeste transitiekosten van waterschappen zijn gemaakt voor regelgeving (~26%), aansluiting op het DSO (~25%) en programma- en projectmanagement (~20%)

Verdeling van de transitiekosten naar categorie bij de waterschappen uit de steekproef, in % en miljoenen euro's (2016-2031)^(a)

Indicatief

Notitie: (a) Betreft een gewogen gemiddelde op basis van de jaren 2016 t/m 2019 uit het transitiekostenonderzoek van 2021 (zie bron 2) en tien waterschappen uit dit onderzoek voor de jaren 2020 t/m 2031. De overige waterschappen binnen de steekproef hebben geen uitsplitsing van de kosten en/of een inschatting van verwachte kosten na 2024 opgegeven.

Bron: (1) Data waterschappen. (2) Onderzoek transitiekosten Omgevingswet, KPMG (2021). (3) KPMG-analyse.

Bovenstaand zijn de totale transitiekosten verdeeld over de verschillende kostencategorieën weergegeven. De kostencategorieën sluiten aan bij de rubricering van de Monitor Transitiekosten Waterschappen⁽¹⁾ van de Unie.

Verdeling over de kostencategorieën

- ~26% van de transitiekosten betreft kosten voor het opstellen van de regelgeving. Dit zijn onder andere kosten voor het opstellen van de waterschapsverordening, het aanpassen en afstemmen van decentraal beleid en het uitvoeren van pilots.
- ~25% van de transitiekosten betreft daarnaast kosten voor inrichten van het ICT-landschap en de -organisatie om aan te sluiten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). De kosten kunnen nader onderverdeeld worden naar: ~10% kosten voor het realiseren van de randvoorwaarden voor het DSO, 9% kosten voor het aansluiten op het DSO en ~7% kosten voor het voorbereiden/ontsluiten van de data voor het DSO.
- ~20% van de transitiekosten is voor het programma- en projectmanagement. Dit

zijn de personeelskosten voor de leden van het programmateam, het opstellen van het programmaplan en de aanpassingen rondom de communicatie en de producten- en dienstencatalogus.

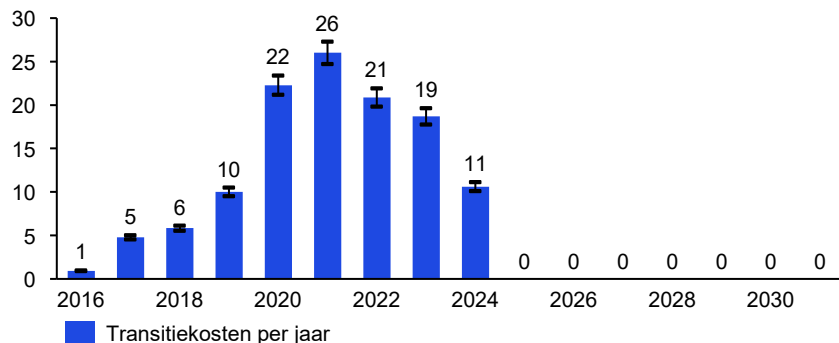
- ~18% van de transitiekosten is voor planvorming. Dit zijn de kosten voor het opstellen van de watertoets en de watervisie, alsmede het traject van ontwikkeling en participatie daaromheen.
- ~7% van de kosten is voor organisatieontwikkeling en -aanpassingen. Dit zijn kosten voor het opleiden van personeel, aanpassen van de organisatiestructuur en aanpassen van de functieprofielen en werkprocessen.
- Tot slot betreft ~5% van de transitiekosten de beheerbijdrage van waterschappen voor de landelijke voorziening van het DSO.

Bron: (1) Monitor Transitiekosten Waterschappen, Unie (2022 & 2024).

Rijkspartijen

De totale transitiekosten voor rijkspartijen in de periode 2016-2031 zijn naar verwachting ~114 tot 126 miljoen euro

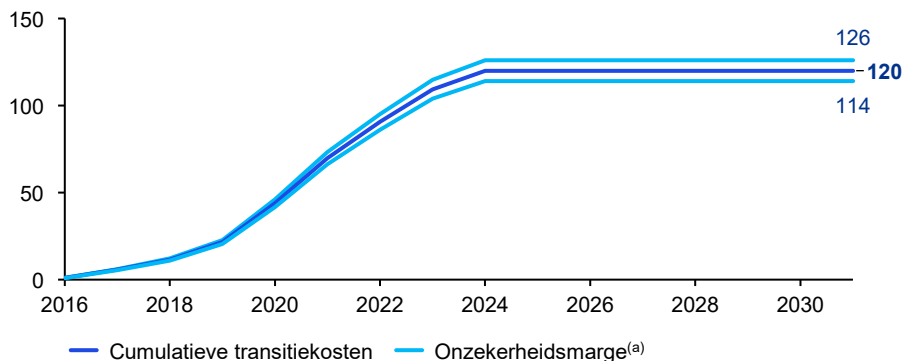
Ontwikkeling van jaarlijkse transitiekosten voor rijkspartijen, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven data, in miljoenen euro's (2016-2031)^(a)

Notitie: (a) Onzekerheidsmarge is 5% voor alle jaren, in lijn met het IFB23.

Bron: (1) Onderzoek transitiekosten Omgevingswet, KPMG (2021). (2) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023). (3) KPMG-analyse.

Cumulatieve transitiekosten voor rijkspartijen, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven data, in miljoenen euro's (2016-2031)

Notitie: (a) Onzekerheidsmarge is 5% voor alle jaren, in lijn met het IFB23.

Bron: (1) Onderzoek transitiekosten Omgevingswet, KPMG (2021). (2) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023). (3) KPMG-analyse.

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de transitiekosten van rijkspartijen als bevoegd gezag. In overleg met de opdrachtgever en de IWF zijn geen gegevens uitgevraagd bij deze partijen. De uitkomsten zijn gebaseerd op het IFB23⁽¹⁾. De kosten voor 2024 zijn nominaal gemaakt. De begrote kosten in de jaren 2024 en verder zijn geïndexeerd naar het prijspeil van 2024. Na 2024 zijn echter geen kosten opgenomen in het IFB23. Zie [bijlage 3](#) voor de gehanteerde indexcijfers en correctiefactor en [bijlage 4](#) voor de rijkspartijen waar de kosten op van toepassing zijn.

De totale transitiekosten zijn naar verwachting ~114 tot 126 miljoen euro

- Het histogram links laat de verdeling zien van de transitiekosten over de periode 2016-2031. De transitiekosten kennen een piek in 2021 (~26 miljoen euro)^(a), waarna de transitiekosten snel aflopen tot nul in 2025.
- Door aanpassing van het prijspeil vallen de totale transitiekosten ~8 miljoen euro lager uit dan in het IFB23.
- In het IFB23 zijn geen transitiekosten meer verwacht voor rijkspartijen na 2024.
- Uitgaande van een gemiddeld scenario, is de netto terugverdientijd van de Ow voor rijkspartijen 24 jaar. Zie [bijlage 5](#) voor meer detail over de terugverdientijd.

Notitie: (a) Gemiddelde van de bandbreedte.

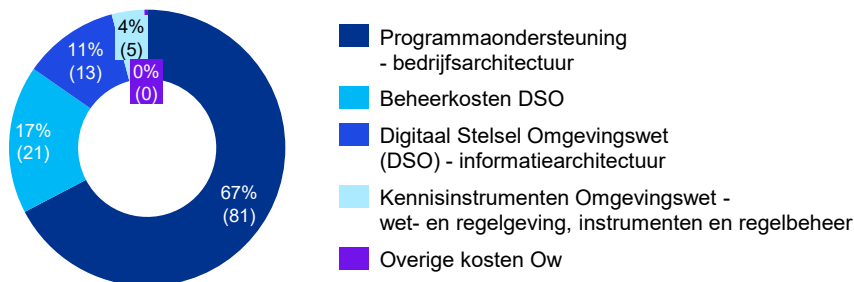
Bron: (1) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023).

De kosten voor het programma (+3%) en beheerkosten voor het DSO (+4%) vormen een groter deel van de totale kosten als gevolg van het IFB23, het aandeel van de overige categorieën krimpt

Verdeling van de transitiekosten naar kostencategorie bij de rijkspartijen, in % en miljoenen euro's (2016-2031)^(a)

Indicatief

overige kosten en de kosten voor kennisinstrumenten, zijn niet gestegen. Deze vormen daarom een iets kleiner deel van de totale kosten.

Notitie: (a) Betreft een verdeling van kosten op basis van de opgegeven kosten uit het transitiekostenonderzoek van 2021 en de inschatting van de aanvullende kosten uit het IFB23.

Bron: (1) Onderzoek transitiekosten Omgevingswet, KPMG (2021). (2) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023). (3) KPMG-analyse.

Bovenstaand zijn de totale transitiekosten verdeeld over de verschillende kostencategorieën weergegeven. De verdeling over kostencategorieën is licht gewijzigd ten opzichte van het vorige transitiekostenonderzoek, vanwege de toegevoegde kosten in het IFB23. Hieronder zijn enkel de wijzigingen toegelicht ten opzichte van het vorige transitiekostenonderzoek⁽¹⁾. Zie dit transitieonderzoek voor een nadere toelichting op de kostencategorieën en de verdeling per ministerie.

Wijzigingen in de verdeling over de kostencategorieën

- Ten opzichte van het vorige transitiekostenonderzoek zijn meer kosten verwacht voor de programmaondersteuning en bedrijfsarchitectuur. In het IFB23 zijn additionele kosten opgenomen voor de transformatie van rijkspartijen in 2024. Deze kostencategorie is daarom gegroeid van ~64% naar ~67%.
- Daarnaast zijn in het IFB23 additionele kosten opgenomen voor beheer van het DSO. Deze kostencategorie is daarom gegroeid van ~13% naar ~17%.
- De kosten voor Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) - informatiearchitectuur, de

Bron: (1) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023).

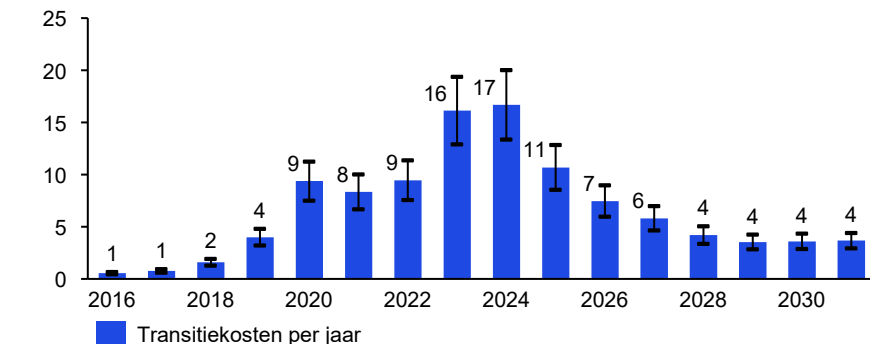
5.

Transitiekosten uitvoeringsorganisaties

Omgevingsdiensten

De totale transitiekosten voor omgevingsdiensten in de periode 2016-2031 zijn naar verwachting ~85 tot 140 miljoen euro, rekening houdend met de resultaten uit eerder onderzoek

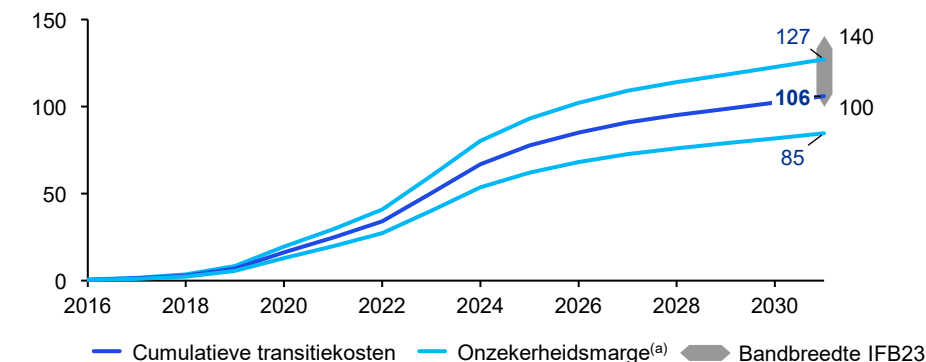
Ontwikkeling van jaarlijkse transitiekosten voor omgevingsdiensten, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven data, in miljoenen euro's (2016-2031)^(a)

Notitie: (a) Onzekerheidsmarge is 20% voor alle jaren.

Bron: (1) Data omgevingsdiensten. (2) Financiële effecten Omgevingswet voor omgevingsdiensten, Cebeon (2022). (3) KPMG-analyse.

Cumulatieve transitiekosten voor omgevingsdiensten, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven data, in miljoenen euro's (2016-2031)

Notitie: (a) Onzekerheidsmarge is 20% voor alle jaren.

Bron: (1) Data omgevingsdiensten. (2) Financiële effecten Omgevingswet voor omgevingsdiensten, Cebeon (2022). (3) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023). (4) KPMG-analyse.

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de transitiekosten van omgevingsdiensten. De uitkomsten zijn gebaseerd op een steekproef van zeven van de 28 omgevingsdiensten (hierna: OD'en) die Nederland telt. De gegevens van de OD'en uit de steekproef zijn geëxtrapoleerd op basis van de gemiddelde kosten per inwoner om een totaalbeeld te krijgen van de transitiekosten voor de periode 2016-2031^(a). De kwaliteit van de opgehaalde gegevens blijkt onvoldoende om een betrouwbaar beeld te geven van de verwachte transitiekosten. Om die reden zijn de resultaten uit eerder onderzoek van Cebeon⁽¹⁾, tevens opgenomen in het IFB23⁽²⁾, meegenomen in de bandbreedte.

De totale transitiekosten zijn naar verwachting ~85 tot 140 miljoen euro

- Het histogram links laat de verdeling zien van de transitiekosten over de periode 2016-2031. In 2020 is een forse stijging van transitiekosten te zien, die vervolgens ongeveer op hetzelfde niveau blijven tot 2023. In de jaren 2023 en 2024 zijn de meeste transitiekosten gemaakt, ter voorbereiding op de inwerkingtreding van de Ow per 1 januari 2024. De transitiekosten dalen vervolgens in 2025 aanzienlijk, om relatief snel af te lopen tot ~4 miljoen euro^(b) in 2028.
- In de periode 2029-2031 hebben twee van de zes OD'en uit de steekproef transitiekosten opgegeven. Partijen geven aan dat deze periode voor hen nog te onzeker en te ver weg is om een goede inschatting van de transitiekosten te kunnen geven. Zo is het voor OD'en nog niet altijd duidelijk welke Ow-taken ze voor gemeenten moeten gaan uitvoeren. Het is dus onzeker of en zo ja, in welke mate OD'en in deze periode transitiekosten gaan maken. De transitiekosten in deze jaren zijn daarnaast gelijk, omdat de verwachte kosten voor de periode 2029-2031 als geheel zijn uitgevraagd en door OD'en zelf evenredig over de betreffende jaren zijn verdeeld.
- Tot slot valt op dat het gemiddelde van de bandbreedte in dit onderzoek aan de onderkant van het in 2022 uitgevoerde onderzoek naar transitiekosten voor OD'en uitkomt⁽¹⁾. Dit lijkt onlogisch, omdat te verwachten valt dat de kosten zijn gestegen als gevolg van uitstelmomenten en tussentijdse kostenontwikkelingen op het gebied van, onder andere, het DSO. Dit verschil valt mogelijk te verklaren door het feit dat de steekproef in dit onderzoek niet representatief is voor de gehele populatie vanwege het ontbreken van datapunten in het grote en kleine segment.

Notitie: (a) Zie hoofdstuk [Onderzoeksverantwoording](#) voor meer details over de extrapolatiemethode en bijzonderheden. (b) Gemiddelde van de bandbreedte.

Bron: (1) Financiële effecten Omgevingswet voor omgevingsdiensten, Cebeon (2022). (2) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023).

De meeste transitiekosten voor omgevingsdiensten zijn gemaakt voor Ow instrumenten (~36%) en de bedrijfsarchitectuur (~35%)

Verdeling van de transitiekosten naar kostencategorie bij de omgevingsdiensten uit de steekproef, in % en miljoenen euro's (2016-2031)^(a) **Indicatief**

Notitie: (a) Betreft een verdeling van kosten op basis van vijf omgevingsdiensten. De overige twee omgevingsdiensten binnen de steekproef hebben geen uitsplitsing van de kosten en/of een inschatting van verwachte kosten na 2024 opgegeven.

Bron: (1) Data omgevingsdiensten. (2) KPMG-analyse.

Bovenstaand zijn de totale transitiekosten verdeeld over de verschillende kostencategorieën weergegeven. De kostencategorieën sluiten aan bij de rubricering van het Financieel Dialoogmodel van de VNG.

Verdeling over de kostencategorieën

- ~36% van de transitiekosten is voor het opstellen van wet- en regelgeving, instrumenten en regelbeheer. Dit betreft de kosten voor inspraak/advies bij het opstellen van instrumenten van de Ow door bevoegde gezagen. Omgevingsdiensten stellen deze plannen niet zelf op, maar leveren input wanneer het gaat over onder andere geluid, bodem, externe veiligheid en bouw.
- ~35% van de transitiekosten is voor de bedrijfsarchitectuur. Dit betreft de personeelskosten voor het programmteam dat de organisatie ondersteunt en adviseert bij het implementeren van de Ow, de kosten voor het inzetten van eigen personeel en de kosten voor tijdelijk (extern) personeel.
- ~9% van de transitiekosten betreft programmakosten en kosten voor interne

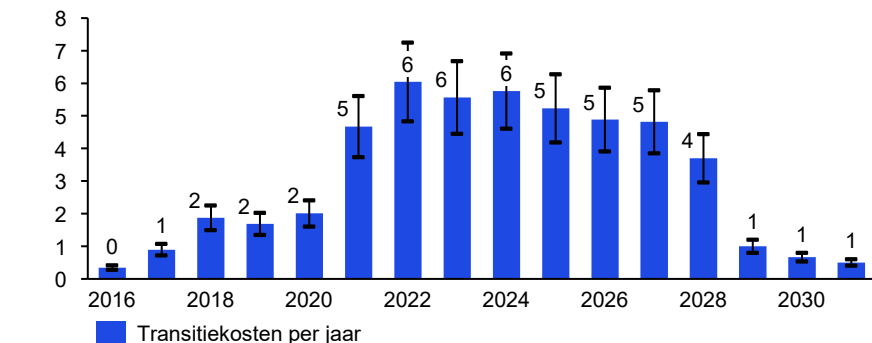
ontwikkeling. Dit zijn de kosten voor het aanpassen van de organisatiestructuur en werkprocessen.

- ~8% van de transitiekosten is voor de informatiearchitectuur / ICT. Dit betreft de kosten voor het inrichten van de ICT en het aansluiten van de ICT op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Veiligheidsregio's moeten hiervoor onder andere ook het IT-landschap aanpassen en data geschikt maken voor gebruik met het DSO.
- ~7% van de transitiekosten betreft overige kosten. Drie omgevingsdiensten hebben deze kosten opgegeven. Dit zijn onder andere eenmalige kosten voor het wennen aan de Ow, kosten voor werving en selectie en kosten voor interne en externe afstemming, die volgens de omgevingsdiensten niet direct onder de andere categorieën zijn te scharen.
- ~4% van de transitiekosten is voor het inrichten van de informatievoorziening en het klantcontact, zoals kosten voor het aanpassen van de informatievoorziening of publiekscampagnes.
- ~2% van de kosten is voor het inrichten van het relatie- en stakeholdermanagement. Dit zijn onder andere de kosten voor het aanpassen van de website van omgevingsdiensten en andere kosten die te maken hebben met relatiemanagement.

Veiligheidsregio's

De totale transitiekosten voor veiligheidsregio's in de periode 2016-2031 zijn naar verwachting ~40 tot 60 miljoen euro

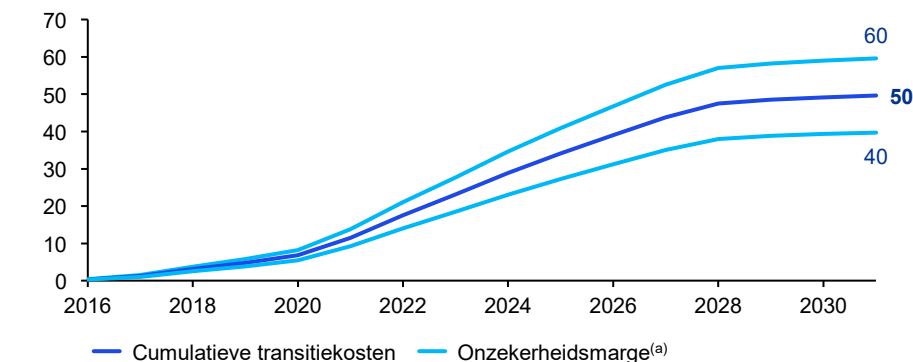
Ontwikkeling van jaarlijkse transitiekosten voor veiligheidsregio's, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven data, in miljoenen euro's (2016-2031)^(a)

Notitie: (a) Onzekerheidsmarge is 20% voor alle jaren.

Bron: (1) Data veiligheidsregio's. (2) Aantallen mannen en vrouwen per veiligheidsregio; bevolking 16 jaar en ouder, 31 mei 2020, CBS (2020). (3) KPMG-analyse.

Cumulatieve transitiekosten voor veiligheidsregio's, geëxtrapoleerd op basis van opgegeven data, in miljoenen euro's (2016-2031)

Notitie: (a) Onzekerheidsmarge is 20% voor alle jaren.

Bron: (1) Data veiligheidsregio's. (2) Aantallen mannen en vrouwen per veiligheidsregio; bevolking 16 jaar en ouder, 31 mei 2020, CBS (2020). (3) KPMG-analyse.

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de transitiekosten van veiligheidsregio's. De uitkomsten zijn gebaseerd op een steekproef van zeven van de 25 veiligheidsregio's die Nederland telt. De gegevens van de veiligheidsregio's uit de steekproef zijn geëxtrapoleerd op basis van de gemiddelde kosten per inwoner om een totaalbeeld te krijgen van de transitiekosten voor de periode 2016-2031^(a).

De totale transitiekosten zijn naar verwachting ~40 tot 60 miljoen euro

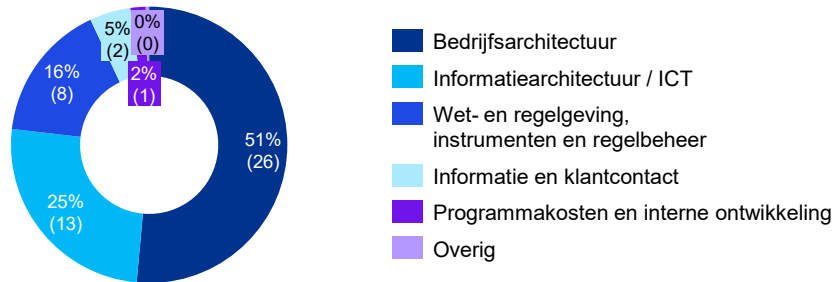
- Het histogram links laat de verdeling zien van de transitiekosten over de periode 2016-2031. Tot en met 2020 hebben veiligheidsregio's relatief weinig transitiekosten gemaakt. Vanaf 2021 is een stijging in de transitiekosten te zien die vervolgens relatief lang – tot en met 2028 – op ongeveer het zelfde niveau blijven. Dit duidt er mogelijk op dat veiligheidsregio's nog een aantal jaar na de inwerkingtreding van de Ow per 1 januari 2024 bezig zijn met het aanpassen van de organisatie op de Ow en met het aansluiten op het DSO.
- Alhoewel de transitiekosten voor veiligheidsregio's na 2024 minder snel dalen dan, bijvoorbeeld, bij gemeenten, zijn de totale transitiekosten voor de hele periode (2016-2031) per organisatie relatief laag (~2 miljoen euro)^(b).
- Drie veiligheidsregio's verwachten nog transitiekosten in de periode 2029-2031, voornamelijk voor wet- en regelgeving en aansluiting op het DSO. Mogelijk zijn deze kosten het gevolg van nadere aansluiting op het omgevingsplan van gemeenten. Hierbij is het mogelijk dat een deel van de veiligheidsregio's geen kosten meer heeft opgegeven omdat ze verwachten dat voor hun relevante gemeenten gereed zijn vóór deze periode.
- De transitiekosten in de jaren 2029 tot en met 2031 zijn nagenoeg gelijk. Aangezien deze jaren ver in de toekomst liggen, zijn de verwachten kosten voor de periode 2029-2031 als geheel uitgevraagd en door een deel van de veiligheidsregio's zelf (bijna) evenredig over de betreffende jaren verdeeld.

Notitie: (a) Zie hoofdstuk [Onderzoeksverantwoording](#) voor meer details over de extrapolatiemethode en bijzonderheden. (b) Gemiddelde van de bandbreedte.

De meeste transitiekosten voor veiligheidsregio's zijn voor de bedrijfsarchitectuur (~51%), de informatiearchitectuur (~25%) en ondersteuning bij het opstellen van Ow-instrumenten (~16%)

Verdeling van de transitiekosten naar kostencategorie bij de veiligheidsregio's uit de steekproef, in % en miljoenen euro's (2016-2031)^(a)

Indicatief

Notitie: (a) Betreft een verdeling van kosten op basis van vijf veiligheidsregio's. De overige veiligheidsregio's binnen de steekproef hebben geen uitsplitsing van de kosten en/of een inschatting van verwachte kosten na 2024 opgegeven.

Bron: (1) Data veiligheidsregio's. (2) KPMG-analyse.

Bovenstaand zijn de totale transitiekosten verdeeld over de verschillende kostencategorieën weergegeven. De kostencategorieën sluiten aan bij de rubricering van het Financieel Dialoogmodel van de VNG.

Verdeling over de kostencategorieën

- ~51% van de transitiekosten is voor de bedrijfsarchitectuur. Dit betreft de personeelskosten voor het programmteam dat de organisatie ondersteunt en adviseert bij het implementeren van de Ow, de kosten voor het inzetten van eigen personeel en de kosten voor tijdelijk (extern) personeel.
- ~25% van de transitiekosten is voor de informatiearchitectuur / ICT. Dit betreft de kosten voor het inrichten van de ICT en het aansluiten van de ICT op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Veiligheidsregio's moeten hiervoor onder andere ook het IT-landschap aanpassen en data geschikt maken voor gebruik met het DSO.
- ~16% van de transitiekosten is voor het opstellen van wet- en regelgeving,

instrumenten en regelbeheer. Dit betreft de kosten voor inspraak/advies bij het opstellen van instrumenten van de Ow door bevoegde gezagen. Veiligheidsregio's stellen deze plannen niet zelf op, maar leveren input wanneer het gaat over risicobeheersing, incidentenbestrijding en crisisbeheersing.

- ~5% van de transitiekosten is voor het inrichten van de informatievoorziening en het klantcontact, zoals kosten voor het aanpassen van de informatievoorziening op websites of publiekscampagnes.
- ~2% van de transitiekosten betreft programmakosten en kosten voor interne ontwikkeling. Dit zijn de kosten voor het aanpassen van de organisatiestructuur en werkprocessen.
- <1% van de transitiekosten is voor de overige kostencategorieën. Dit betreft het inrichten van het relatie- en stakeholdermanagement en de overige kosten. Deze categorieën zijn samengevoegd, omdat veiligheidsregio's in beide categorieën nauwelijks kosten voorzien.

6.

Bijlagen

Bijlage 1: Steekproefselectie en respons

Segmentatie, steekproef en respons per type organisatie

Steekproef en respons van gemeenten				
Segment	Klein	Middelgroot	Groot	G4
Inwoneraantal	<50K	50K-100K	100K-250K	>250K
Populatie	250	60	28	4
Benaderde gemeenten	28	13	12	3
Ontvangen reacties	9	5	8	3
Waarvan met begrotingscijfers	6	4	5	2

Steekproef en respons van waterschappen			
Segment	Klein	Middelgroot	Groot
Aantal fte's	≤350	350-700	>700
Populatie	5	13	3
Benaderde waterschappen	5	13	3
Ontvangen reacties	4	9	2
Waarvan met begrotingscijfers	0	7	1

Steekproef en respons van veiligheidsregio's			
Segment	Klein	Middelgroot	Groot
Inwoneraantal	<450K	450-600K	>600K
Populatie	8	9	8
Benaderde veiligheidsregio's	4	4	4
Ontvangen reacties	2	4	1
Waarvan met begrotingscijfers	2	3	0

Steekproef en respons van provincies ^(a)			
Segment	Klein	Middelgroot	Groot
Aantal fte's	<700	700-1200	>1200
Populatie	3	5	4
Benaderde provincies	1	3	1
Ontvangen reacties	1	3	1
Waarvan met begrotingscijfers	1	3	1

Steekproef en respons van omgevingsdiensten			
Segment	Klein	Middelgroot	Groot
Inwoneraantal	<500K	500-700K	>700K
Populatie	11	11	6
Benaderde OD's	4	6	2
Ontvangen reacties	3	3	1
Waarvan met begrotingscijfers	1	3	0

- Door ontbreken van voldoende begrotingscijfers in een of meerdere segmenten is bij waterschappen, omgevingsdiensten en veiligheidsregio's geen segmentatie toegepast in de extrapolatie.
- Van gemeentelijke gezondheidsdiensten (GGD'en) zijn op een steekproef van zeven GGD'en twee datasets ontvangen. Dit is onvoldoende om te extrapoleren, GGD'en zijn daarom niet uitgewerkt in dit rapport.

Notitie: (a) Betreft de respons van de steekproef voor de begrotingscijfers. De realisatiecijfers van provincies zijn volledig.

Bijlage 2: Data- uitvraagformats

Uitvraagformat gemeenten

#	Omschrijving	Type transitiekosten
1.	Wet- en Regelgeving, Instrumenten en Regelbeheer	Inrichtingskosten
1.1	Omgevingsvisie	
1.2	Verplichte Omgevingsprogramma's	
1.3	Niet-verplichte Omgevingsprogramma's	
1.4	Omgevingsplan	
1.5	Kosten pilots	
1.6	Planvorming, vergunningverlening, toezicht en handhaving	
1.7	Ontwikkeling pre-vergunningsproces	
2.	Informatie en klantcontact	Aanloop/project-managementkosten
2.1	Aanpassingen aan informatievoorziening en dienstverlening aan burgers en bedrijven	
2.2	Investeren in Publiekscampagnes	
2.3	Intensivering Burgerparticipatie (bijeenkomsten)	
2.4	Kosten Uitvoeringsorganisaties / Ketenpartners	
3.	Bedrijfsarchitectuur	Aanloop/project-managementkosten
3.1	Programmateam	
3.2	Opleiding en competentieontwikkeling	
3.3	Communicatie	
3.4	Cultuurverandering	

#	Omschrijving	Type transitiekosten
4.	Programmakosten en interne ontwikkeling	Inrichtingskosten
4.1	Aanpassen Bedrijfsprocessen	
4.2	Aanpassen Producten- en Dienstencatalogus (PDC)	
5.	Informatiearchitectuur / ICT	Inrichtingskosten
5.1	Aanloopkosten Informatiearchitectuur	
5.2	Aansluitkosten Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)	
5.3	Licentiekosten nieuwe/aangepaste ICT-toepassingen	
5.4	Kosten geassocieerd met TAM's	
6.	Relatie- en stakeholdermanagement	Inrichtingskosten
6.1	Gemeentelijke website Omgevingswet-proof maken	
6.2	Overige kosten relatie- en stakeholdermanagement (specificeren)	
7.	Frictiekosten en desintegratiekosten	Frictie/Desintegratiekosten
7.1	Uitfasering ICT-applicaties	
7.2	Ontslagvergoedingen	
7.3	Kosten begeleiding van Werk-naar-Werk	
7.4	Overige frictiekosten (specificeren)	
8.	Overig	Kosten zonder onderscheid
8.1	Overige kosten (specificeren)	

Uitvraagformat provincies

#	Omschrijving	Type transitiekosten
1.	Personeel	Aanloop/project-managementkosten
1.1	Programmateam	
1.2	Incidenteel	
1.3	Externen	
1.4	Wijziging personeelsbestand	
2.	Instrumenten	Inrichtingskosten
2.1	Omgevingsvisie	
2.2	Omgevingsverordening	
2.3	Omgevingsvergunning(en)	
2.4	Projectbesluit(en)	
2.5	Programma	
2.6	Uitvoeren van Pilots	
2.7	Materiële / Out-of-Pocket kosten Instrumenten	
3.	Opleidingen	Inrichtingskosten
3.1	Kennisopleidingen Omgevingswet	
3.2	Competentietrainingen	
3.3	Materiële / Out-of-Pocket kosten Opleidingen	
4.	Omgevingsdiensten	Inrichtingskosten
4.1	Omgevingsdienst VTH-taken	
4.2	Omgevingsdienst (mede-)eigenaarschap cf. verdeelsleutel	
4.3	Inhuur van Omgevingsdienst door Provincie	

#	Omschrijving	Type transitiekosten
5.	ICT en Informatiebeleid	Inrichtingskosten
5.1	Aansluiten op landelijke DSO	
5.2	Aanpassing digitalisering in eigen huis	
5.3	Privacy en Informatiebeveiliging	
5.4	Digitalisering Omgevingsdocumenten	
5.5	Leveren van brondata aan informatiehuizen	
5.6	Aanpassen ICT-processen	
5.7	Materiële / Out-of-Pocket kosten ICT en Informatiebeleid	
5.8	Kosten geassocieerd met TAM's	
6.	Communicatie	Inrichtingskosten
6.1	Communicatiemateriaal	
6.2	Communicatie gericht op dienstverlening	
6.3	Communicatie met derden	
6.4	Materiële / Out-of-Pocket kosten Communicatie	
7.	Organisatieontwikkeling	Inrichtingskosten
7.1	Aanpassing Organisatiestructuur en Werkprocessen	
7.2	Aanpassing Producten- en Dienstencatalogus	
7.3	Strategische personeelsplanning	
7.4	Impactanalyse Omgevingswet	
7.5	Cultuurverandering	
7.6	Materiële / Out-of-Pocket kosten Organisatieontwikkeling	
8.	Overig	Kosten zonder onderscheid
8.1	Overige (algemene) kosten	
8.2	Overige Materiële / Out-of-Pocket kosten	

Uitvraagformat waterschappen

#	Omschrijving	Type transitiekosten
1.	Programma- en projectmanagement	Aanloop/project-managementkosten
2.	Organisatieontwikkeling en -aanpassing (HRM)	Inrichtingskosten
3.	Planvorming (inclusief afstemming met omgeving)	Inrichtingskosten
4.	Regelgeving (inclusief afstemming met omgeving)	Inrichtingskosten
5.	Randvoorwaarden Digitaal Stelsel Omgevingswet	Inrichtingskosten
6.	Data t.b.v. Digitaal Stelsel Omgevingswet	Inrichtingskosten
7.	Aansluiting op Digitaal Stelsel Omgevingswet	Inrichtingskosten

Bijlagen — Bijlage 2: Data-uitvraagformats

Uitvraagformat omgevingsdiensten

#	Omschrijving	Type transitiekosten
1.	Wet- en Regelgeving, Instrumenten en Regelbeheer	Inrichtingskosten
1.1	Omgevingsvisie	
1.2	Verplichte Omgevingsprogramma's	
1.3	Niet-verplichte Omgevingsprogramma's	
1.4	Omgevingsplan	
1.5	Kosten pilots	
1.6	Planvorming, vergunningverlening, toezicht en handhaving	
1.7	Ontwikkeling pre-vergunningsproces	
2.	Informatie en klantcontact	Aanloop/project-managementkosten
2.1	Aanpassingen aan informatievoorziening en dienstverlening aan burgers en bedrijven	
2.2	Investeren in Publiekscampagnes	
2.3	Intensivering Burgerparticipatie (bijeenkomsten)	
3.	Bedrijfsarchitectuur	Aanloop/project-managementkosten
3.1	Programmateam	
3.2	Opleiding en competentieontwikkeling	
3.3	Communicatie	
3.4	Cultuurverandering	

#	Omschrijving	Type transitiekosten
4	Programmakosten en interne ontwikkeling	Inrichtingskosten
4.1	Aanpassen Bedrijfsprocessen	
4.2	Aanpassen Producten- en Dienstencatalogus (PDC)	
5	Informatiearchitectuur / ICT	Inrichtingskosten
5.1	Aanloopkosten Informatiearchitectuur	
5.2	Aansluitkosten Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)	
5.3	Licentiekosten nieuwe/aangepaste ICT-toepassingen	
5.4	Kosten geassocieerd met TAM's	
6.	Relatie- en stakeholdermanagement	Inrichtingskosten
6.1	Website van de omgevingsdienst Omgevingswet-proof maken	
6.2	Overige kosten relatie- en stakeholdermanagement (specificeren)	
7.	Frictiekosten en desintegratiekosten	Frictie/Desintegratiekosten
7.1	Uitfasering ICT-applicaties	
7.2	Ontslagvergoedingen	
7.3	Kosten begeleiding van Werk-naar-Werk	
7.4	Overige frictiekosten (specificeren)	
8.	Overig	Kosten zonder onderscheid
8.1	Overige kosten (specificeren)	

Uitvraagformat veiligheidsregio's

#	Omschrijving	Type transitiekosten
1.	Wet- en Regelgeving, Instrumenten en Regelbeheer	Inrichtingskosten
1.1	Omgevingsvisie	
1.2	Verplichte Omgevingsprogramma's	
1.3	Niet-verplichte Omgevingsprogramma's	
1.4	Omgevingsplan	
1.5	Kosten pilots	
1.6	Planvorming, vergunningverlening, toezicht en handhaving	
1.7	Ontwikkeling pre-vergunningsproces	
2.	Informatie en klantcontact	Aanloop/project-managementkosten
2.1	Aanpassingen aan informatievoorziening en dienstverlening aan burgers en bedrijven	
2.2	Investeren in Publiekscampagnes	
2.3	Intensivering Burgerparticipatie (bijeenkomsten)	
3.	Bedrijfsarchitectuur	Aanloop/project-managementkosten
3.1	Programmateam	
3.2	Opleiding en competentieontwikkeling	
3.3	Communicatie	
3.4	Cultuurverandering	

#	Omschrijving	Type transitiekosten
4.	Programmakosten en interne ontwikkeling	Inrichtingskosten
4.1	Aanpassen Bedrijfsprocessen	
4.2	Aanpassen Producten- en Dienstencatalogus (PDC)	
5.	Informatiearchitectuur / ICT	Inrichtingskosten
5.1	Aanloopkosten Informatiearchitectuur	
5.2	Aansluitkosten Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)	
5.3	Licentiekosten nieuwe/aangepaste ICT-toepassingen	
5.4	Kosten geassocieerd met TAM's	
6.	Relatie- en stakeholdermanagement	Inrichtingskosten
6.1	Website van veiligheidsregio Omgevingswet-proof maken	
6.2	Overige kosten relatie- en stakeholdermanagement (specificeren)	
7.	Frictiekosten en desintegratiekosten	Frictie/Desintegratiekosten
7.1	Uitfasering ICT-applicaties	
7.2	Ontslagvergoedingen	
7.3	Kosten begeleiding van Werk-naar-Werk	
7.4	Overige frictiekosten (specificeren)	
8.	Overig	Kosten zonder onderscheid
8.1	Overige kosten (specificeren)	

Bijlage 3: Indexcijfers

Bijlagen — Bijlage 3: Indexcijfers

Consumentenprijsindex

Overzicht consumentenprijsindex ^{(1), (a)}		
Jaar	CPI	Correctiefactor ten opzichte van prijspeil 2022
2015	100	n.v.t.
2016	100,32	0,8262
2017	101,7	0,8375
2018	103,44	0,8518
2019	106,16	0,8742
2020	107,51	0,8854
2021	110,39	0,9091
2022	121,43	-
2023	126,09	1,0384
2024	127,11	1,0468

Notitie: (a) Prijspeil op 1 januari van elk jaar.
Bron: (1) Consumentenprijsindex; prijsindex 2015 = 100, CBS (2024).

Bijlage 4: Rijkspartijen in scope

Rijkspartijen in scope

Departement	Uitvoeringsorganisatie
1 Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	- Rijksvastgoedbedrijf - Het Kadaster
2 Ministerie van Economische Zaken	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
3 Ministerie van Klimaat en Groen Groei	Staatstoezicht op de Mijnen
4 Ministerie van Defensie	
5 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	- Rijkswaterstaat - ProRail - Inspectie Leefomgeving en Transport
6 Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
7 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Bijlage 5: Structurele effecten Ow en terugverdientijd

Structurele effecten van de Omgevingswet en gehanteerde transitiekosten voor berekening van de terugverdientijd

Structurele effecten voor berekening van de terugverdientijd, in miljoenen euro's ^{(1)(a)(b)}																	
Bevoegd gezag	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Hierna jaarlijks:
Gemeenten			17,4	53,2	89,4	126,6	167,5	210,0	183,9	183,5	196,5	219,1	257,3	310,9	380,5	450,1	+69,6
Provincies			0,5	1,5	2,5	3,5	4,7	5,9	19,7	36,9	56,1	76,0	99,1	124,0	151,4	178,9	+27,4
Waterschappen			0,5	1,5	2,5	3,5	4,7	5,9	3,2	2,6	3,3	4,5	8,4	13,4	21,6	29,8	+8,2
Rijkspartijen			-	-	-	-	-	-	(1,0)	(1,5)	(0,9)	0,0	3,2	7,2	13,8	20,4	+6,6

Notitie: (a) Positieve getallen zijn opbrengsten/besparingen. Negatieve getallen zijn kosten. (b) Voor berekening van de terugverdientijd zijn de structurele effecten uit het IFB23 voor de periode 2016-2023 nominaal gemaakt. De structurele effecten in de periode 2024 en verder zijn naar prijspeil 2024 gebracht.

Bron: (1) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023). (2) KPMG analyse.

Gemiddelde jaarlijkse transitiekosten voor berekening van de terugverdientijd, in miljoenen euro's																
Bevoegd gezag	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Gemeenten ^(a)	14,5	41,0	105,0	199,1	155,5	180,2	209,8	239,3	289,8	231,5	172,5	143,1	126,8	70,0	69,4	69,3
Provincies ^(b)	10,5	17,2	14,9	19,0	26,2	24,5	24,8	26,2	30,8	25,1	21,8	18,5	15,7	10,1	9,2	8,8
Waterschappen	1,2	4,8	8,3	11,8	21,1	18,4	13,8	13,3	6,8	4,9	2,6	2,3	1,5	1,4	-	-
Rijkspartijen	0,9	4,8	5,8	10,0	22,3	26,0	20,9	18,7	10,6	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	27	68	134	240	225	249	269	298	338	262	197	164	144	82	79	78

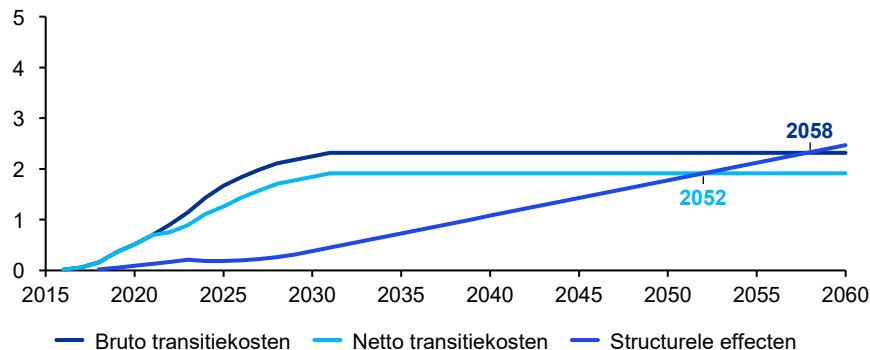
Notitie: (a) Inclusief 60% van de transitiekosten van omgevingsdiensten en 100% van de transitiekosten van veiligheidsregio's. (b) Inclusief 40% van de transitiekosten van omgevingsdiensten.

Bron: (1) Data bevoegde gezagen en uitvoeringsorganisaties. (2) KPMG analyse.

Bron: (1) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023).

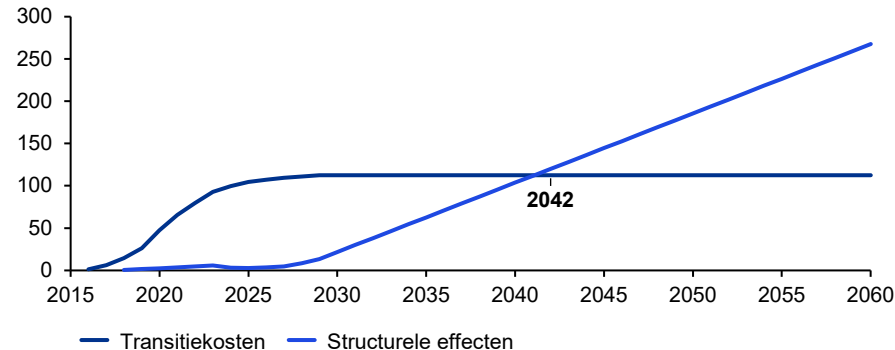
Resultaten van de terugverdiëntijd berekening

Terugverdiëntijd gemeenten, inclusief de transitiekosten van OD'en en VR's, in het gemiddelde scenario, in miljarden euro's (2016-2060)

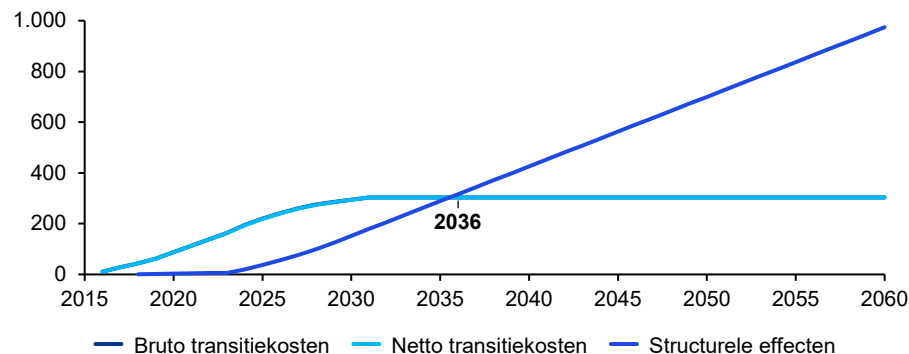
Bron: (1) Data gemeenten en uitvoeringsorganisaties. (2) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023). (3) KPMG analyse.

Terugverdiëntijd waterschappen in het gemiddelde scenario, in miljoenen euro's (2016-2060)

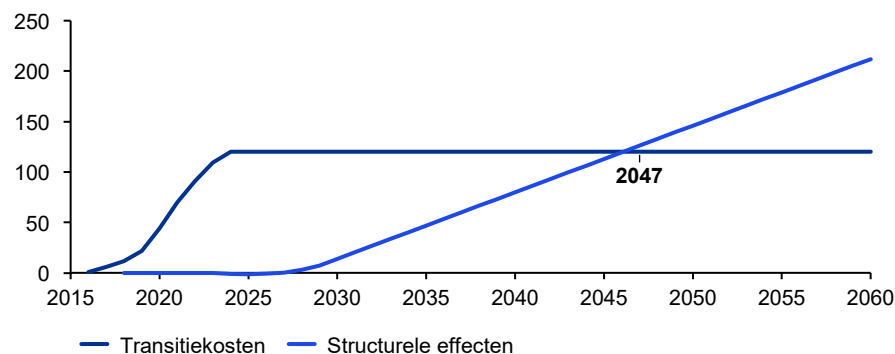
Bron: (1) Data waterschappen. (2) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023). (3) KPMG analyse.

Terugverdiëntijd provincies, inclusief de transitiekosten van OD'en en VR's, in het gemiddelde scenario, in miljoenen euro's (2016-2060)

Bron: (1) Data provincies en veiligheidsregio's. (2) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023). (3) KPMG analyse.

Terugverdiëntijd rijkspartijen in het gemiddelde scenario, in miljoenen euro's (2016-2060)

Bron: (1) Actualisatie Integraal Financieel Beeld Stelselherziening Omgevingswet, KokxDeVoogd (2023). (2) KPMG analyse.

Bijlage 6: Rijksbijdragen aan bevoegde gezagen

Rijksbijdragen aan bevoegde gezagen voor de dekking van de invoeringskosten van de Omgevingswet

Bijdragen aan gemeenten en provincies, in duizenden euro's				
	2022	2023	2024	2025
Bijdragen aan gemeenten	150.938 ⁽¹⁾	103.659 ⁽²⁾	71.535 ⁽³⁾	80.679 ⁽⁵⁾
Bijdragen aan provincies	0	0	1.022 ⁽⁴⁾	0

Bron: (1) Septembecirculaire gemeentefonds 2022. (2) Decembecirculaire gemeentefonds 2023. (3) Meicirculaire gemeentefonds 2024. (4) Meicirculaire provinciefonds 2024. (5) CA-reeksen, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2024).

kpmg.com/socialmedia

© 2025 KPMG Advisory N.V., een naamloze vennootschap en lid van het KPMG-netwerk van zelfstandige ondernemingen die verbonden zijn aan KPMG International Limited, een Engelse entiteit. Alle rechten voorbehouden.

De naam KPMG en het logo zijn geregistreerde merken die onder licentie worden gebruikt door de zelfstandige ondernemingen die lid zijn van de wereldwijde KPMG-organisatie.

Documentclassificatie: KPMG Vertrouwelijk